

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Донецький національний університет економіки і торгівлі
імені Михайла Туган-Барановського

Кафедра економіки та бізнесу

Лохман Н.В., Грищук О.А.

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ВИВЧЕННЯ
ДИСЦИПЛІНИ
«ЕКОНОМІКА ПІДПРИЄМСТВА»**

Ступінь: бакалавр

Кривий Ріг
2021

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Донецький національний університет економіки і торгівлі
імені Михайла Туган-Барановського

Кафедра економіки та бізнесу

Лохман Н.В., Грищук О.А.

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ВИВЧЕННЯ
ДИСЦИПЛІНИ
«ЕКОНОМІКА ПІДПРИЄМСТВА»**

Ступінь: бакалавр

Затверджено на засіданні
кафедри економіки та бізнесу
Протокол № 10
від 16 лютого 2021 р.

Схвалено навчально-методичною радою
ДонНУЕТ
Протокол № 6
від 25 лютого 2021 р.

Кривий Ріг
2021

УДК 658.11
Л 81

Л 81 Лохман Н.В., Грищук О.А. Методичні рекомендації з вивчення дисципліни «Економіка підприємства», ступінь «бакалавр». Донец. нац. ун-т економіки і торгівлі ім. М. Туган-Барановського, каф. економіки та бізнесу. Кривий Ріг : ДонНУЕТ, 2021. 109 с.

Методичні рекомендації покликані допомогти студентам організувати вивчення дисципліни «Економіка підприємства» завдяки інформації щодо змісту модулів та тем дисципліни, планів семінарських (практичних) занять, завдань для самостійного вивчення та розподілу балів за видами робіт з метою поточного оцінювання знань, наданому переліку рекомендованої основної та допоміжної літератури й інформаційних ресурсів.

УДК 658.11

© Лохман Н.В., Грищук О.А., 2021
© Донецький національний університет
економіки і торгівлі імені Михайла
Туган-Барановського, 2021

ЗМІСТ

ВСТУП	5
ЧАСТИНА 1. МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ З ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ	6
ЧАСТИНА 2. МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ З ПІДГОТОВКИ ДО ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ	11
Змістовий модуль 1. Підприємство та ресурсне забезпечення його функціонування	12
Змістовий модуль 2. Визначення економічних результатів та фінансового стану підприємства	25
ЧАСТИНА 3. МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ З ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ	40
Змістовий модуль 1. Підприємство та ресурсне забезпечення його функціонування	41
Змістовий модуль 2. Визначення економічних результатів та фінансового стану підприємства	71

ВСТУП

В умовах функціонування національної економічної системи у глобалізованому світі набуває великого значення вивчення проблем економічного механізму розвитку підприємств. Економіка підприємства – система знань, пов'язаних з процесом прийняття і розробки господарських рішень в ході діяльності підприємства.

Дисципліна «Економіка підприємства» відноситься до дисциплін циклу професійної підготовки бакалаврів.

Метою вивчення дисципліни «Економіка підприємства» є формування базових знань з основ економічного механізму функціонування підприємства в сучасних вітчизняних умовах та набуття студентами практичних навичок щодо їх застосування у майбутній професії.

Завдання: допомогти студентам зрозуміти та засвоїти основні питання функціонування підприємства (система факторів створення і розвитку підприємства, закономірності здійснення виробничих та торгово-технологічних процесів, особливості реалізації економічних відносин та ін.); методів оцінки ресурсів та фінансових результатів господарської діяльності; способів економічного впливу, що забезпечують ефективне господарювання.

Предметом вивчення дисципліни є економічний механізм створення, функціонування і розвитку підприємства.

Під час вивчення дисципліни здобувачі вищої освіти освоюють економічну термінологію, навчаються застосовувати аналітичний та методичний інструментарій для оцінки господарської діяльності підприємств, обґрунтування пропозицій та прийняття управлінських рішень щодо підвищення ефективності діяльності тощо.

Економіка підприємства – гібридна дисципліна, яка поєднує аудиторну (32 години лекцій та 32 години практичних занять) та позааудиторну активності (Moodle), передбачає формування системи знань про основні поняття, закони та закономірності функціонування підприємства в системі ринкової економіки та покликана навчити застосовувати отримані знання на практиці.

ЧАСТИНА 1.

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ З ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ

1. Опис дисципліни

Найменування показників	Характеристика дисципліни
Обов'язкова (для студентів спеціальності "назва спеціальності") / вибіркова дисципліна	Обов'язкова дисципліна
Семестр (осінній / весняний)	весняний
Кількість кредитів	5
Загальна кількість годин	150
Кількість модулів	1
Лекції, годин	32/8
Практичні / семінарські, годин	32/8
Лабораторні, годин	-
Самостійна робота, годин	86/134
Тижневих годин для денної форми навчання:	
аудиторних	4
самостійної роботи студента	5
Вид контролю	екзамен

2. Програма дисципліни

Ціль - формування базових знань з основ економічного механізму функціонування підприємства в сучасних вітчизняних умовах та набуття студентами практичних навичок щодо їх застосування у майбутній професії.

Завдання: допомогти студентам зрозуміти та засвоїти основні питання функціонування підприємства (система факторів створення і розвитку підприємства, закономірності здійснення виробничих та торгово-технологічних процесів, особливості реалізації економічних відносин та ін.); методів оцінки ресурсів та фінансових результатів господарської діяльності; способів економічного впливу, що забезпечують ефективне господарювання.

Предмет: економічний механізм створення, функціонування і розвитку підприємства.

Зміст дисципліни розкривається в темах:

1. Підприємство як об'єкт і суб'єкт ринкових відносин
2. Поняття ресурсного потенціалу та його оцінка
3. Матеріальні ресурси підприємства
4. Нематеріальні ресурси підприємства
5. Фінансові ресурси підприємства
6. Трудові ресурси підприємства
7. Визначення обсягів господарської діяльності підприємства

8. Поточні витрати підприємства
9. Фінансові результати діяльності підприємства
10. Обґрунтування допустимого обсягу доходів підприємства
11. Фінансовий стан підприємства

3. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин (денна форма навчання)				
	усього	у тому числі:			
		лекц.	пр./сем.	лаб.	срс
1	2	3	4	5	6
Змістовий модуль 1. Підприємство та ресурсне забезпечення його функціонування					
Тема 1. Підприємство як суб'єкт та об'єкт ринкових відносин	10	2	2	-	6
Тема 2. Поняття ресурсного потенціалу та основи його оцінки	12	2	2	-	8
Тема 3. Матеріальні ресурси підприємства	12	2	2	-	8
Тема 4. Нематеріальні ресурси підприємства	12	2	2	-	8
Тема 5. Фінансові ресурси підприємства	12	2	2	-	8
Тема 6. Трудові ресурси підприємства	12	2	2	-	8
Разом за змістовим модулем 1	70	12	12	-	46
Змістовий модуль 2. Визначення економічних результатів та фінансового стану підприємства					
Тема 7. Визначення обсягів господарської діяльності підприємства	16	4	4	-	8
Тема 8. Поточні витрати підприємства	16	4	4	-	8
Тема 9. Фінансові результати діяльності підприємства	16	4	4	-	8
Тема 10. Обґрунтування допустимого обсягу доходів підприємства	16	4	4	-	8
Тема 11. Фінансовий стан підприємства	16	4	4	-	8
Разом за змістовим модулем 2	80	20	20	-	40
Усього годин	150	32	32	-	86

4. Теми семінарських/практичних/лабораторних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Семінар – розгорнута бесіда Підприємство як суб'єкт та об'єкт ринкових відносин	2
2	Семінар з виконанням практичних задач Поняття ресурсного потенціалу та основи його оцінки	2
3	Семінар з виконанням практичних задач Матеріальні ресурси підприємства	2
4	Семінар з виконанням практичних задач Нематеріальні ресурси підприємства	2
5	Семінар з виконанням практичних задач Фінансові ресурси підприємства	2

6	Семінар з виконанням практичних задач Трудові ресурси підприємства	2
7	Семінар з виконанням практичних задач Визначення обсягів господарської діяльності промислового підприємства	2
8	Семінар з виконанням практичних задач Визначення обсягів господарської діяльності торговельного підприємства	2
9	Семінар з виконанням практичних задач Поточні витрати підприємства	2
10	Семінар з виконанням практичних задач Калькуляція собівартості продукції підприємства	2
11	Семінар з виконанням практичних задач Фінансові результати діяльності торговельного підприємства	2
12	Семінар з виконанням практичних задач Фінансові результати діяльності промислового підприємства	2
13	Семінар з виконанням практичних задач Обґрунтування допустимого обсягу доходів промислового підприємства	2
14	Семінар з виконанням практичних задач Обґрунтування допустимого обсягу доходів торговельного підприємства	2
15	Семінар з виконанням практичних задач Фінансовий стан підприємства	2
16	Семінар з виконанням практичних задач Показники рентабельності підприємства	2
	Разом	32

5. Розподіл балів, які отримують студенти

- вид контролю: екзамен

Відповідно до системи оцінювання знань студентів ДонНУЕТ, рівень сформованості компетентностей студента оцінюються у випадку проведення екзамену: впродовж семестру (50 балів) та при проведенні підсумкового контролю - екзамену (50 балів).

Оцінювання студентів протягом семестру (очна форма навчання)

№ теми практичного заняття	Вид роботи/бали					
	Тестові завдання	Ситуаційні завдання, задачі	Обговорення теоретичних питань теми	Індиві- дуальне завдання	ПМК	Сума балів
Змістовий модуль 1						
Семінар 1			1			1
Семінар 2		1	1	1		3
Семінар 3		1	1	1		3
Семінар 4		1	1	1		3
Семінар 5		1	1	1		3
Семінар 6		1	1	1	2	5

Разом змістовий модуль 1						18
Змістовий модуль 2						
Семінар 7		1	1	1		3
Семінар 8		1	1	1		3
Семінар 9		1	1	1		3
Семінар 10		1	1	1		3
Семінар 11		1	1	1		3
Семінар 12		1	1	1		3
Семінар 13		1	1	1		3
Семінар 14		1	1	1		3
Семінар 15		1	1	1		3
Семінар 16		1	1	1	2	5
Разом змістовий модуль 2						32
Разом						50

**Оцінювання студентів протягом семестру
(заочна форма навчання)**

Поточне тестування та самостійна робота			Підсумковий тест (екзамен)	Сума в балах
Змістовий модуль 1	Змістовий модуль 2	Індивідуальне завдання	50	100
20	20	10		

Загальне оцінювання результатів вивчення дисципліни

Для виставлення підсумкової оцінки визначається сума балів, отриманих за результатами екзамену та за результатами складання змістових модулів. Оцінювання здійснюється за допомогою шкали оцінювання загальних результатів вивчення дисципліни (модулю).

Оцінка		
100-бальна шкала	Шкала ECTS	Національна шкала
90-100	A	5, «відмінно»
80-89	B	4, «добре»
75-79	C	
70-74	D	
60-69	E	3, «задовільно»
35-59	FX	2, «незадовільно»
0-34	F	

ЧАСТИНА 2.

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ З ПІДГОТОВКИ ДО СЕМІНАРСЬКИХ
ЗАНЯТЬ**

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1

ПІДПРИЄМСТВО ТА РЕСУРСНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЙОГО ФУНКЦІОНУВАННЯ

Семінар 1 «Підприємство як суб'єкт та об'єкт ринкових відносин» Семінар розгорнута бесіда

План заняття:

1. Розгорнуте обговорення основних та додаткових питань до теми:
Наведіть визначення підприємства.
У яких нормативних актах має місце регулювання господарської діяльності підприємства?
Що характеризує підприємство як юридичну особу?
Які функції виконує підприємство?
Що представляє собою зовнішнє середовище підприємства.
У чому полягає аналіз економічних факторів макросередовища?
Охарактеризуйте мікросередовище підприємства.
Розкрийте зміст обмежень функціонування підприємства на ринку.
Перелічіть напрями діяльності підприємства.
Які ознаки класифікації підприємств ви знаєте?
Які види товариств існують в Україні?
Розкрийте сутність і особливості функціонування акціонерного товариства.
Охарактеризуйте лізингові і факторингові підприємства
Висвітліть критерії віднесення підприємства до категорії «мале підприємство».
Розкрийте проблеми розвитку малого бізнесу в Україні
Охарактеризуйте організаційні теорії розвитку підприємства
Що представляє собою життєвий цикл підприємства
Охарактеризуйте моделі підприємства
Які види об'єднань підприємств ви знаєте; охарактеризуйте їх сутність, проблем і переваги
2. Індивідуальне тестування.
  - Підприємство – це
  - Мале підприємство – це
  - Акціонерне товариство – це
  - Корпорація – це
  - Віртуальна модель підприємства – це
  - Едхократична модель підприємства – це
  - Партисипативна модель підприємства – це

Семінар 2 «Поняття ресурсного потенціалу та його оцінка»

Семінар з виконанням практичних задач

План заняття:

1. Розгорнуте обговорення основних та додаткових питань до теми:
Розкрийте сутність поняття ресурсний потенціал підприємства.
Назвіть критерії характеристики ресурсного потенціалу підприємства.
Визначте поняття об'єктні і суб'єктні складові потенціалу підприємства.
Охарактеризуйте фактори, які впливають на потенціал підприємства
Розкрийте сутність ефективності ресурсного потенціалу підприємства.
Охарактеризуйте узагальнюючі показники ефективності ресурсного потенціалу підприємства.
Визначте специфічні показники ефективності ресурсного потенціалу підприємства.
Охарактеризуйте інтегральні показники ефективності ресурсного потенціалу підприємства.

2. Практичні завдання

Задача 1

Дати комплексну оцінку ефективності використання ресурсів підприємства на основі інформації таблиць 1 і 2 складених за даними Форми № 1 і Форми № 2 бухгалтерської звітності.

Таблиця 1 - Виписка з Форми № 1

Показники	На початок року		
	попереднього	звітнього	поточного
Оборотні активи, тис.грн	3277,2	3588,1	3658,0
Необоротні активи, тис.грн	5423,7	5231,8	5631,5

Таблиця 2 - Виписка з Форми № 2

Показники	Попередній рік	Звітний рік
Виручка чиста, тис.грн.	6880,2	8144,6
Чистий прибуток, тис.грн.	221,7	152,88
Фонд оплати праці, тис.грн	2658,3	2845,7

Приклад розв'язання

Вихідна інформація:

Показники	Попередній рік	Звітний рік
Оборотні активи, тис. грн	3432,65	3623,05
Необоротні активи, тис. грн	5327,75	5431,65
Господарські ресурси, тис. грн	8760,4	9054,7
Фонд оплати праці, тис. грн	2658,3	2845,7
Сукупні ресурси, тис. грн	11418,7	19000,4

1. Розраховуємо ресурсовіддачу:

$$PO \text{ госп рес пр} = Врч \text{ пр} / \text{ Госп рес пр} = 6880,2 / 8760,4 = 0,78$$

$$PO \text{ госп рес зв} = Врч \text{ отч} / \text{ Госп рес отч} = 8144,6 / 9054,7 = 0,9$$

$$PO \text{ сук рес пр} = Врч \text{ пр} / \text{ Сук рес пр} = 6880,2 / 11418,7 = 0,6$$

$$PO \text{ сук рес зв} = Врч \text{ отч} / \text{ Сук рес зв} = 8144,6 / 1900,4 = 0,43$$

2. Рзраховуємо рентабельність:

$$P \text{ госп рес пр} = Пч \text{ пр} / \text{ Госп рес пр} = 221,7 / 8760,4 * 100 = 2,5\%$$

$$P \text{ госп рес зв} = П \text{ отч} / \text{ Госп рес зв} = 152,88 / 9054,7 * 100 = 1,68\%$$

$$P \text{ сук рес пр} = П \text{ пр} / \text{ Сук рес пр} = 221,7 / 11418,7 * 100 = 1,94\%$$

$$P \text{ сук рес зв} = П \text{ отч} / \text{ Сук рес зв} = 152,88 / 1900,4 * 100 = 0,8\%$$

3. Розраховуємо інтегральний показник ефективності використання господарських ресурсів

$$I \text{ госп рес} = \sqrt{I \text{ ро}} * I \text{ р} = \sqrt{(0,9 / 0,78)} * (1,68 / 2,5) = \sqrt{1,15} * 0,672 = \sqrt{0,7728} = 0,88$$

$$I \text{ сук рес} = \sqrt{I \text{ ро}} * I \text{ р} = \sqrt{(0,43 / 0,6)} * (0,8 / 1,94) = \sqrt{0,72} * 0,41 = \sqrt{0,29} = 0,54$$

Ресурсоввідача господарських ресурсів у звітному році збільшилась на: $0,9 - 0,78 = 0,12$, що свідчить про підвищення ефективності їх використання, тоді, як ресурсовіддача сукупних ресурсів зменшилась на: $0,43 - 0,6 = -0,17$, це пов'язано із значним збільшенням витрат на оплату праці і свідчить про зниження ефективності використання цих ресурсів.

Показники рентабельності як господарських так і сукупних ресурсів мають негативну тенденцію. Рентабельність господарських ресурсів знизилась на: $1,68 - 2,5 = -0,82\%$; рентабельність сукупних ресурсів знизилась на $0,8 - 1,94 = -1,14\%$. Зниження показників рентабельності пов'язано із зменшенням суми чистого прибутку у звітному році на: $152,88 - 221,7 = -68,82$ тис. грн. та збільшенням вартості ресурсів.

В цілому, слід відмітити зниження ефективності використання як господарських так і сукупних ресурсів, про що свідчить інтегральний показник ефективності їх використання. Так інтегральний показник використання господарських ресурсів склав 0,88 (88%), а інтегральний показник використання сукупних ресурсів склав 0,54 (54%), ці показники менше одиниці і говорять про те, що ефективність використання господарських ресурсів знизилась на 12%, а ефективність використання сукупних ресурсів знизилась на 46%.

Отже, підприємству необхідно прийняти рішення щодо підвищення ефективності використання як господарських так і сукупних ресурсів.

Задача 2

За даними таблиці 3 визначити суму сукупних ресурсів підприємства, динаміку ефективності їх використання і зробити висновки.

Таблиця 3 – Вихідна інформація для оцінки ефективності ресурсного потенціалу підприємства

Показники	Попередній рік	Звітний рік	Темп зміни, %	Відхилення, (+/-)
Середньорічна вартість необоротних активів	2530	2680		
Середньорічна сума оборотних активів	410	440		
Фонд заробітної плати	113	123		
Виручка від реалізації	3200	3510		
Прибуток чистий	98	102		

Семінар 3 «Матеріальні ресурси підприємства» Семінар з виконанням практичних задач

План заняття:

1. Розгорнуте обговорення основних та додаткових питань до теми:
Розкрийте сутність поняття матеріальні ресурси підприємства.
Назвіть складові матеріальних ресурсів підприємства.
Визначте поняття основні фонди підприємства.
Розкрийте класифікацію основних фондів підприємства.
Охарактеризуйте вартість основних фондів підприємства.
Назвіть види зносу основних фондів підприємства.
Визначте сутність поняття «амортизація».
Розкрийте основні вимоги по нарахуванню амортизації основних фондів підприємства
Охарактеризуйте показники оцінки стану основних фондів
Охарактеризуйте показники оцінки ефективності використання основних фондів
Розкрийте сутність виробничої потужності підприємства
Яким чином розраховується середньорічна потужність розраховується

2. Практичні завдання.

Задача 3

Розрахувати показники стану основних фондів на основі наступних даних: основні фонди підприємства на початок звітного року склали 1550 тис. грн., за рік введено основних фондів на суму 40 тис грн., вибуло – на 20 тис. грн. Якою буде середньорічна норма амортизації і сума зносу за 8 років роботи основних фондів, якщо загальний термін їх служби складає 10 років.

Приклад розв'язання

До показників стану основних фондів відносяться:

- наявність основних фондів на кінець року;
- коефіцієнти введення, вибуття, оновлення, інтенсивності оновлення, зносу, придатності основних фондів.

Для вирішення даного завдання необхідні наступні формули:

$$ОФк = ОФн + ОФвв - ОФвиб;$$

$$К_о = ОФвв : ОФк; \quad К_{виб} = ОФвиб : ОФн; \quad К_{інт\ об} = ОФвиб : ОФвв;$$

$$К_{прир} = \Delta ОФ : ОФн; \quad К_{зн} = Износ : ОФп; \quad К_{г} = 1 - К_{и} = ОФ_{ост} : ОФп$$

Перевіряємо наявність всіх показників необхідних для розрахунку. Розрахунок почнемо з визначення суми зносу основних фондів. Середньорічна норма амортизаційних відрахувань ($N_{ам}$) в процентах при прямолінійній (рівномірному) методі амортизації складе:

$$N_{ам} = 100 : C_{сл} = 100 : 10 = 10 (\%).$$

Знаючи середньорічну норму амортизаційних відрахувань, можемо знайти середньорічну суму амортизаційних відрахувань, вона ж буде сумою зносу основних фондів:

$$Износ_{срріч} = ОФн \cdot N_{ам} : 100 = 1550 \cdot 10 : 100 = 155 \text{ (тис. грн.)}$$

Так як експлуатуються основні фонди 8 років, то сума зносу за цей період буде дорівнює: $Износ = Износ_{срріч} \cdot \text{Кількість років} = 155 \cdot 8 = 1240 \text{ (тис. грн.)}$.

Після того, як ми знайшли всі відсутні показники, можна здійснити рішення задачі за допомогою формул, наведених вище:

1) вартість основних фондів на кінець періоду:

$$ОФк = 1550 + 40 - 20 = 1570 \text{ тис. грн.};$$

2) коефіцієнт оновлення показує частку нових (введених) основних фондів у загальній їх вартості на кінець періоду:

$$К_о = 40 : 1570 = 0,025;$$

2) коефіцієнт вибуття показує частку вибулих основних фондів в їх вартості на початок періоду:

$$К_{виб} = 20 : 1550 = 0,013;$$

3) коефіцієнт інтенсивності оновлення показує вартість вибулих основних фондів на одиницю нововведених:

$$К_{інт\ об} = 20 : 40 = 0,5;$$

4) коефіцієнт приросту основних фондів показує на скільки збільшилися (зменшилися) основні фонди підприємства:

$$К_{прир} = (1570 - 1550) : 1550 = 0,013$$

5) коефіцієнт зносу основних фондів показує частку вартості основних фондів списану на витрати: $K_{изн} = 1240 : 1550 = 0,8$;

6) коефіцієнт придатності показує ступінь придатності основних фондів:
 $K_{г} = 1 - 0,8 = 0,2$.

Задача 4

Розрахувати суму амортизаційних відрахувань і зносу за перші три роки експлуатації фасувального обладнання, використовуючи методи: податковий, прискореного зменшення залишкової вартості, кумулятивний. Інформація для розрахунків: балансова вартість фасувального обладнання 415 тис. грн. Термін служби обладнання – 6 років. Ліквідаційна вартість дорівнює нулю.

Задача 5

Середньорічна вартість виробничих основних фондів підприємства становить 2500 тис. грн. У звітному році обсяг виробленої продукції досяг 950 т. Оптова ціна за одну тону становить 3400 грн., а рівень рентабельності продукції – 24%. У наступному році передбачається збільшити середньорічну вартість основних фондів на 4% і випуск продукції на 9%, а витрати на виробництво зменшити на 2%.

Розрахувати розмір фондівіддачі по продукції та прибутку в звітному і плановому роках.

Задача 6

Основні виробничі фонди підприємства на початок звітнього року становили 2825 тис. грн. Введення і вибуття основних фондів протягом року відображені в таблиці 4.

Таблиця 4 - Інформація про рух основних виробничих фондів підприємства

Місяць	Основні фонди, тис. грн	
	введено	вибуло
1 лютого	40	6
1 травня	50	4
1 серпня	70	8
1 листопада	10	5

Визначте середньорічну і вихідну вартість основних виробничих фондів, а також коефіцієнти вибуття і оновлення основних фондів.

Задача 7

Визначте суму амортизаційних відрахувань за перший квартал виробничим методом. Вихідні дані: первісна вартість лінії з виробництва ковбасних виробів – 640 тис. грн., термін служби лінії – 6 років, середньорічний випуск продукції в січні – 62 тонн, в лютому – 59 тонн, в березні – 68 тонн.

Задача 8

Визначте вихідну і середньорічну виробничу потужність підприємства.

Початкові дані: 1) виробнича потужність заводу на початок року – 18200 тис. грн. продукції; 2) планований приріст виробничої потужності: з 1 квітня – 400 тис. грн., з 1 липня – 340 тис. грн., з 1 листопада – 300 тис. грн. 3) плановане вибуття виробничої потужності: з 1 червня – 120 тис. грн., з 1 вересня – 180 тис. грн.

Задача 9

На ділянці цеху встановлено 10 верстатів. Режим роботи – дві зміни по 8 годин, з одним вихідним днем. Витрати на переналагодження і ремонт верстатів становлять 10% до режимного фонду часу. Норма часу на виготовлення однієї деталі – 2 год. Середній відсоток перевиконання норм – 115. Фактично один верстат відпрацював протягом року в середньому 3039 год. Визначте: режимний і максимально можливий (корисний) фонд часу роботи верстатів; річний випуск деталей цієї групи верстатів (виробнича потужність).

Семінар 4 «Нематеріальні ресурси підприємства» Семінар з виконанням практичних задач

План заняття:

1. Розгорнуте обговорення основних та додаткових питань до теми:
Визначте сутність поняття «нематеріальні активи»
Назвіть класифікаційні ознаки нематеріальних ресурсів підприємства.
Яким чином розподіляються об'єкти інтелектуальної власності
Охарактеризуйте склад нематеріальних активів підприємства.
Назвіть обмеження використання авторських прав на підприємстві
Вкажіть етапи оцінки вартості нематеріальних активів підприємства
Які підходи і методи оцінки нематеріальних активів існують.
Яким чином розраховується амортизація нематеріальних активів

2. Практичні завдання.

Задача 10

Розрахувати вартість науково-технічної продукції. Науково-виробничий центр розглядає можливість комерційного оприлюднення власних прикладних досліджень нових методів нанесення хімічно стійкого покриття. Виходячи з досвіду реалізації аналогічних проєктів встановлено, що коефіцієнт «інформаційного шуму» в Україні досягає 0,35; коефіцієнт коригування на популярність центру становить 0,75; коефіцієнт техніко-економічного старіння – 0,2. Середня ціна одного примірника встановлена 14500 доларів. Прогнозований тираж видання примірників усіх видів становить 100 екземплярів. Обсяг публікації становить 150 д.а.

Приклад розв'язання

Розрахункова вартість науково-технічної інформації науково-виробничого центру розраховується за формулою:

$$V_{нті} = \frac{K_{ш} * Ц * Н * a}{V_{пуб} * K_{стр}}$$

$K_{ш}$ – коефіцієнт «інформаційного шуму», від 0,3 до 0,05 (відношення відповідних запитові джерел до всіх відібраних за даною темою матеріалів);

$Ц$ – ціна одного примірника або прирівняна до неї величина;

$Н$ – наклад видання або прирівняна до нього величина;

a - коефіцієнт коригування;

$V_{пуб}$ - обсяг публікацій або величина, яка може бути прирівняна до нього;

$K_{стр}$ – коефіцієнт техніко-економічного старіння.

$$V_{нтп} = 0,35 * 14500 * 100 * 0,75 / 150 * 0,2 = 380625 / 30 = 12687,5 \text{ доларів}$$

Висновок: вартість науково-технічної продукції становить 12687,5 доларів, що нижче середньої ціни одного примірника.

Задача 11

Визначте залишкову вартість права власності на бухгалтерську програму та суму амортизації, з урахуванням того, що договір на передачу права власності було складено 1 березня. За зазначений період рівень цін збільшився на 4,6%. Сума за договором склала 3000 тис. грн.

Задача 12

Розрахуйте необхідні показники (таблиця 5). Проаналізуйте фондовіддачу основних фондів і нематеріальних активів.

Таблиця 5 – Показники аналізу основних фондів і нематеріальних активів

Показники	Базовий період	Плановий період	Зміни
1. Валова продукція, тис. грн.	160 600	188 600	
2. Чистий прибуток, тис. грн.	23500	30420	
3. Середньорічна вартість основних фондів, тис. грн.	80 200	90 200	
4. Середньорічна вартість нематеріальних активів, тис. грн.	2 220	2 840	
5. Фондовіддача основних фондів			
6. Фондовіддача нематеріальних активів			
7. Фондоємність продукції			

Задача 13

Оцініть потенціал нематеріальних активів з урахуванням таких даних: нормативний коефіцієнт ефективності капітальних інвестицій у товарний знак підприємства – 0,11, у програмне забезпечення – 0,13, у ноу-хау – 0,12; у

офісну техніку – 0,15. Було проведено оцінку вартості активів за допомогою експертного методу і отримані наступні дані: вартість товарного знаку – 140 тис. грн., програмного забезпечення – 30 тис. грн., ноу-хау – 55 тис. грн., офісної техніки – 67 тис. грн.

Семінар 5 «Фінансові ресурси підприємства» Семінар з виконанням практичних задач

План заняття:

1. Розгорнуте обговорення основних та додаткових питань до теми:
 Визначте сутність «фінансові ресурси підприємства»
 За якими напрямками формуються фінансові ресурси підприємства?
 Охарактеризуйте склад оборотних фондів підприємства
 Визначте сутність фондів обігу підприємства
 Яким чином розраховується сума вивільнення (залучення) коштів з обороту?
 Чим відрізняється розрахунок комплексного і інтегрального показника ефективності оборотних коштів?
 Охарактеризуйте економічну сутність оборотності оборотних активів підприємства

2. Практичні завдання.

Задача 14

Визначити оборотність оборотних активів в цілому і за видами оборотних активів. Як зміниться оборотність, якщо товарообіг збільшиться на 10%, а середній запас оборотних активів – на 6%. Дані для розрахунку представлені в таблиці 6.

Таблиця 6 - Дані для аналізу оборотних активів

Види оборотних активів	Запаси на початок місяця, тис. грн.			
	1.01	1.02	1.03	1.04
Сировина, матеріали	46	48	54	62
Грошові кошти	5,0	5,3	4,8	4,2
Інші активи	1,7	1,8	1,6	1,4
Разом:	52,7	55,1	60,4	67,6

Товарообіг за собівартістю за квартал склав 261 тис. грн.

Приклад розв'язання

Для вирішення даного завдання необхідні наступні формули:

$$O_{\text{ср}} = \frac{\frac{1}{2}OA_1 + OA_2 + OA_3 + \dots + \frac{1}{2}OA_n}{n-1};$$

$$t_{OA} = O_{\text{ср}} : T_{\text{ср.дн.}}; \quad K_{\text{об.оА}} = T_{\text{с}} : O_{\text{ср}} \quad \text{чи} \quad K_{\text{об.оА}} = D_{\text{к}} : t_{OA}$$

1. Визначимо середній запас оборотних активів в цілому за квартал:

$$O_{\text{ср}} = \frac{1/2 \cdot 52 + 55,1 + 60,4 + 1/2 \cdot 67,6}{4-1} = 58,55$$

2. Одноденний товарообіг за собівартістю:

$$T_{\text{ср.дн}} = T_{\text{с}} : D_{\text{к}} = 261 : 90 = 2,9 \text{ (тис. грн.)}$$

3. Оборотність оборотних активів за квартал:

3.1. Тривалість одного обороту оборотних активів:

$$t_{OA} = 58,55 : 2,9 = 20,2 \text{ (дн.)}$$

3.2. Коефіцієнт оборотності оборотних активів:

$$K_{\text{об.оА}} = 261 : 58,55 = 4,5 \text{ (раз.)}$$

3.3 З урахуванням зазначеного вище збільшення

- товарообіг складе:

$$T = 261 \cdot 1,1 = 287,1 \text{ (тис грн);}$$

- середній запас оборотних активів складе

$$O_{\text{ср}} = 58,55 \cdot 1,06 = 62,063 \text{ (тис. грн);}$$

3. Оборотність планова за квартал:

5.1. Тривалість одного обороту оборотних активів:

$$t_{\text{ОАпл}} = 62,063 : (287,1 : 90) = 19,46 \text{ (дн);}$$

5.2. Коефіцієнт оборотності оборотних активів:

$$K_{\text{об.оАпл}} = 287,1 : 62,063 = 4,63 \text{ (раз.)}$$

Висновок: при збільшенні товарообігу на 10%, а середнього запасу оборотних активів – на 6%, оборотність оборотних активів на підприємстві прискориться, що дозволить вивільнити частину оборотних активів:

$$\Delta OA = \Delta t_{OA} \times T_{\text{ср.дн.}} = (19,46 - 20,2) : (287,1 : 90) = - 2,36 \text{ (тис. грн.)}$$

Задача 15

Розрахувати потребу підприємства в оборотних активах на квартал за такими даними:

- ліміт залишку грошей в касі – 0,19 дня;
- норма грошових коштів в дорозі – 1 день;
- рівень грошових витрат в % до товарообігу – 9,8%;
- середній період оборотності товарних запасів – 28 днів;
- середній період обороту дебіторської заборгованості – 31 день;
- середній період обороту кредиторської заборгованості – 14 днів;
- роздрібний товарообіг за планом на квартал – 380 тис. грн.;
- середній відсоток торгової націнки (надбавки) – 15%;
- рівень транспортних витрат – 0,8% до товарообігу.

Задача 16

Розрахувати товарооборотність і суму вивільнених або додатково залучених коштів за квартал в цілому по підприємству (таблиця 7).

Таблиця 7 - Показники діяльності підприємства

Найменування товарів	Товарообіг, тис. грн		Середні запаси товарів, тис. грн	
	План	Факт	План	Факт
А	1350	1800	300	320
Б	1440	1620	306	342
Разом				

Задача 17

Визначити тривалість одного обороту і число оборотів за квартал, суму вивільнених або додатково залучених коштів, використовуючи такі дані:

- товарообіг за квартал - 1152 тис. грн.;
- запаси товарів, тис. грн.:
  - на 1 жовтня - 600,
  - на 1 листопада - 650,
  - на 1 грудня - 680,
  - на 31 грудня - 580;
- час товарного обігу за планом - 52 дня.

Семінар 6 «Трудові ресурси підприємства» Семінар з виконанням практичних задач

План заняття:

1. Розгорнуте обговорення основних та додаткових питань до теми:
  - Розкрийте сутність понять «трудовий потенціал», «людський капітал»
  - Охарактеризуйте класифікацію персоналу підприємства
  - Охарактеризуйте кадрову політику підприємства
  - Розкрийте взаємозв'язок категорій «облікова чисельність» і «явочна чисельність» персоналу
  - Охарактеризуйте показники оцінки стану трудових ресурсів
  - Розкрийте економічний зміст продуктивності праці
  - Охарактеризуйте ефективність трудових ресурсів підприємства
  - Розкрийте фактори, що впливають на підвищення продуктивності праці підприємства
  - Охарактеризуйте системи відрядної форми оплати праці
  - Охарактеризуйте погодинну форму оплати праці підприємства
2. Практичні завдання.

Задача 18

Визначити планову продуктивність праці, якщо: в звітному році чиста виручка від реалізації продукції склала 248 тис. грн.; чисельність працівників - 34 особи; на планований рік намічається збільшити середньоденний випуск продукції на 5%, а ціни підвищити на 2%; кількість робочих днів зменшиться на 3%.

Приклад розв'язання

Для вирішення даного завдання необхідні наступні формули розрахунку:

1) продуктивність праці (ПТ):

$$ПТ = Вр_ч : Чсп,$$

де $Вр_ч$ – чиста виручка від реалізації продукції; $Чсп$ – середньооблікова чисельність робітників.

2) індекса зміни чистої виручки від реалізації в плановому році ($І_{Вр_ч}^{пл}$):

$$І_{Вр_ч}^{пл} = І_{Q_{срдн}} \cdot І_ц \cdot І_{др}$$

де $І_{Q_{срдн}}$ – індекс зміни середньоденного випуску продукції; $І_ц$ – індекс зміни цін; $І_{др}$ – індекс зміни робочих днів.

3) чистої виручки від реалізації планової ($Вр_ч^{пл}$):

$$Вр_ч^{пл} = Вр_ч^{отч} \cdot І_{Вр_ч}^{пл}$$

Розрахуємо індекс зміни середньоденного випуску продукції:

$$І_{Q_{срдн}} = (100 \pm \Delta Z_{Q_{срдн}}) : 100 = (100 + 5) : 100 = 1,05.$$

Розрахунок індексу зміни цін та індексу зміни робочих днів зробимо по цій же формулі:

$$І_ц = (100 + 2) : 100 = 1,02;$$

$$І_{др} = (100 - 3) : 100 = 0,97.$$

Визначимо зміни чистої виручки від реалізації в плановому році:

$$І_{Вр_ч}^{пл} = 1,05 \cdot 1,02 \cdot 0,97 = 1,039.$$

Розрахуємо чисту виручку від реалізації планову:

$$Вр_ч^{пл} = 248 \cdot 1,039 = 257,7 \text{ (тис. грн.)}.$$

Визначимо планову продуктивність праці:

$$ПТ_{пл} = 257,7 : 34 = 7,6 \text{ (тис. грн./особу)}.$$

Задача 19

На основі затвердженого штатного розкладу (таблиця 8) визначити планову суму фонду оплати праці, якщо: резерв на заміну йдуть в тарифну відпустку становить 5% до фонду оплати праці за окладами і ставками; інші резерви на доплати за законодавством - 16% до фонду оплати праці за окладами і ставками.

Таблиця 8 – Штатний розклад підприємства

Посада	Чисельність, осіб	Оклад, грн.
Керівник	1	8600
Заступник керівника	1	7390
Головний бухгалтер	1	7420
Бухгалтер-касир	2	5260
Робітники	13	6300
Механік	1	6260
Прибиральник	2	4195
Інші	4	4475

Задача 20

Визначити загальну чисельність працівників магазину на майбутній рік. Товарообіг продовольчого магазину за поточний рік склав – 1840 тис. грн., чисельність продавців – 17 осіб. Їх частка в загальній чисельності працівників магазину – 60,5%.

У планованому році намічається зростання товарообігу на 6%, зростання продуктивності праці продавців на 5,8%.

Питома вага продавців збільшиться на 1,5% (розмір підвищення).

Задача 21

Визначити показники ефективності праці, якщо товарообіг 13250 тис. грн., Середньооблікова чисельність 15 чоловік, витрати на оплату праці 6,2% до товарообігу, рентабельність – 1,15%. Сформулюйте пропозиції щодо підвищення ефективності праці.

Задача 22

Визначити допустиму загальну чисельність працівників підприємства, якщо в звітному році фонд оплати праці становив 720 тис. грн., чисельність працівників 12 осіб. На планований рік намічається збільшення фонду оплати праці на 5%, середньої заробітної плати на 8%.

Задача 23

За даними таблиці 9 розрахувати очікувані показники на поточний рік: продуктивність праці, фонд оплати праці у відсотках до товарообігу, середню заробітну плату на одного працівника.

Таблиця 9 – Показники розвитку підприємства

Показники	План	Факт
Чисельність робітників, осіб	74	74
Продуктивність праці, тис. грн.		
Фонд оплати праці:		
у сумі, тис. грн.		
у % до товарообороту	5,12	
Середня заробітня плата на одного робітника за рік, тис. грн.		4940
Товарооборот, тис. грн.	76280	82370

Задача 24

Проаналізувати виконання плану по фонду оплати праці в магазині за звітний рік і виявити суму відносної економії (перевитрати) за даними таблиці 10.

Таблиця 10 – Показники з праці підприємства

Показники	План	Факт
Роздрібний товарооборот, тис. грн.	17850	18220
Фонд оплати праці, тис. грн.		
Середньооблікова чисельність робітників, осіб	17	21
Виробітка на одного робітника, тис. грн.		
Середня заробітна плата одного робітника на місяць, грн.	5600	5650

Задача 25

Товарообіг продовольчого магазину за поточний рік склав – 1840 тис. грн., чисельність продавців – 17 осіб, їх частка в загальній чисельності працівників магазину – 60,5%. У планованому році намічається зростання товарообігу на 6%, зростання продуктивності праці продавців – на 5,8%. Питома вага продавців збільшиться на 1,5% (розмір підвищення). Визначити чисельність всіх працівників магазину на майбутній рік.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2 ВИЗНАЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНИХ РЕЗУЛЬТАТІВ ТА ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА

Семінар 7 «Визначення обсягів господарської діяльності промислового підприємства»

Семінар з виконанням практичних задач

План заняття:

1. Розгорнуте обговорення основних та додаткових питань до теми:
Розкрийте сутність номенклатури та асортименту продукції
Охарактеризуйте склад валової продукції
Охарактеризуйте залежність між валовою, товарної, реалізованої і чистою продукцією

2. Практичні завдання.

Задача 26

Визначити очікуване виконання плану реалізації товарів за поточний рік, якщо за 9 місяців фактично реалізовано товарів на суму 525 тис. грн., в жовтні оборот склав 58 тис. грн., замість 55 тис. грн за планом. План на 4 квартал – 175

тис. грн. Відсоток виконання плану, який склався в жовтні передбачається зберегти до кінця року.

Приклад розв'язання

1. Визначаємо темп зміни відсотка виконання плану в жовтні:

$$t\Delta T = \frac{58}{55} \times 100 = 105,5\%$$

2. Визначимо очікуваний план реалізації за 4 квартал виходячи з розрахованого раніше темпу зміни обсягів реалізації в жовтні:

$$Рожид_{4кв} = 175 \times 1,055 = 184,55(\text{тис.грн.})$$

3. Визначимо очікуваний обсяг реалізації за рік:

$$Рожид_{год} = 525 + 184,55 = 709,55(\text{тис.грн.})$$

Очікуване виконання плану реалізації за поточний рік складе 709,55 тис. грн.

Задача 27

Товарна продукція за звітний рік – 42150 тис. грн., а за планом на наступний рік передбачається збільшення на 12%. Залишки незавершеного виробництва на початок планового року – 287 тис. грн., а на кінець – 326 тис. грн. Залишки нереалізованої продукції на кінець планового року збільшаться на 26 тис. грн. Визначити планову товарну, валову і реалізовану продукцію.

Задача 28

Підприємство випустило основної продукції на суму 325,6 тис. грн.

Роботи промислового характеру, виконані на сторону – 41,15 тис. грн. Вартість напівфабрикатів власного виготовлення – 23,7 тис. грн., з них 74% спожито у власному виробництві. Обсяг незавершеного виробництва збільшився на кінець року на 5 тис. грн. Вартість матеріальних витрат становить 42% від товарної продукції. Визначити розмір реалізованої, валової і чистої продукції.

Задача 29

У звітному періоді підприємство випустило виробів А в кількості 255 одиниць, виробів Б – 387 одиниць. Ціна виробу А – 1578 грн., виробу Б – 2584 грн. Вартість послуг промислового характеру, наданих стороннім підприємствам – 37507 грн. Залишок незавершеного виробництва на початок року – 7524 грн., на кінець року – 5350 грн. Поряд з основною продукцією проведена тара на суму 12864 грн., в тому числі для відпустки на сторону на суму – 8734 грн. Визначити обсяг валової, товарної і реалізованої продукції.

Семінар 8 «Визначення обсягів господарської діяльності торговельного підприємства»

Семінар з виконанням практичних задач

План заняття:

1. Розгорнуте обговорення основних та додаткових питань до теми:
Розкрийте взаємозв'язок категорій «обсяг товарообороту» і «структура товарообороту»
Охарактеризуйте аналіз обсягів діяльності підприємства
Розкрийте сутність очікуваного обсягу реалізації продукції
Охарактеризуйте рівномірність реалізації товарів

2. Практичні завдання.

Задача 30

Визначити очікуваний товарообіг за рік по швейним виробам магазину «Одяг», обчислити відсоток виконання плану в 4 кварталі і за рік. План на рік – 875 тис. грн., в тому числі на 4 квартал – 225 тис. грн. Фактичний товарообіг за 9 місяців – 692,3 тис. грн. В 4 кварталі в результаті збільшення надходження товарів продаж швейних виробів зросте на 4%, крім того, намічено збільшити продаж в кредит на 10% (продаж в кредит в плані 4 кварталу становить 20%).

Задача 31

План товарообігу магазину на рік встановлений у розмірі 1320 тис. грн.

Очікуване виконання плану 1946 тис. грн. За рік в організації торгівлі магазину відбулися наступні зміни:

- час торгівлі з 1 жовтня збільшилася з 8 до 9 годин на день, інтенсивність покупок в останню годину торгівлі становить 45% середньогодинної за планом;
- в червні-вересні було чотири виїзди для торгівлі на ярмарку, в результаті яких додаткова виручка склала 210 тис. грн.
- в листопаді магазин не працював 3 дні в зв'язку з позаплановою інвентаризацією. Питома вага обороту листопада в річному плані товарообігу 10,6%.

Перевірити виконання плану товарообігу за рік з урахуванням впливу всіх факторів і розрахувати вплив на товарообіг кожного з них.

Задача 32

Визначити очікуване виконання плану роздрібного товарообігу і відсоток виконання плану, якщо відомо: план товарообігу на рік – 3500 тис. грн., в тому числі, частка 4 кварталу – 27%; фактичний товарообіг за 9 місяців – 2520 тис. грн. Сформований відсоток виконання плану товарообігу в 4 кварталі за попередні роки склав від 102,6 до 103,0%.

Задача 33

Очікуваний товарообіг поточного року по магазину складе 2440 тис. грн. Товарні запаси на кінець року – 444 тис. грн. У планованому році товарообіг збільшиться на 3,8%. Норматив товарного запасу на кінець планованого року 65 днів до обороту 4 кварталу, який становить 27,1% річного плану. Природний спад населення планується в розмірі 0,065% до товарообігу, інше вибуття товарів визначено в розмірі 18 тис. грн. Визначити надходження товарів.

Семінар 9 «Поточні витрати підприємства» Семінар з виконанням практичних задач

План заняття:

1. Розгорнуте обговорення основних та додаткових питань до теми:
Розкрийте сутність поняття «витрати», охарактеризуйте їх структуру
Охарактеризуйте поточні витрати за видами діяльності
Охарактеризуйте витрати операційної діяльності підприємства
Розкрийте взаємозв'язок категорій «управління» і «ризик»
Охарактеризуйте умовно-постійні та умовно-змінні витрати
Розкрийте фактори, що впливають на поточні витрати підприємства
Охарактеризуйте відносні показники оцінки витрат підприємства
Чим відрізняються внутрішні витрати від зовнішніх витрат?
2. Практичні завдання.

Задача 34

Розрахувати рівень поточних витрат і їх структуру за даними наведеними в таблиці 11 і зробити висновки.

Таблиця 11 - Структура витрат підприємства

Показник	Попередній рік		Звітний рік		Структура витрат	
	∑ тис. грн.	Рівень, %	∑ тис. грн.	Рівень, %	Попередній рік	Звітний рік
1. Умовно-постійні витрати	131	27	165	21	38,5	40
2. Умовно-змінні витрати	209	43	246	31	61,5	60
3. Разом витрат	340	70	411	52		
Виручка від реалізації	485		789			

Приклад розв'язання

- 1) Попередній рік. Разом витрат = 209 + 131 = 340 тис. грн.

$$\begin{aligned} \text{Умовно-постійні витрати} &= (131:485)*100 = 27 \\ &(209:485)*100 = 43 \\ &(340:485)*100 = 70 \end{aligned}$$

2) Звітний рік. Разом витрат = 165 + 246 = 411 тис. грн.

$$\text{Рівень} = (165:789)*100 = 21\%; (246:789)*100 = 31\%; (481:789)*100 = 52\%$$

3) Структура витрат за попередній рік (умовно-постійні) = (131:340)*100 = 38,5%;

$$\text{Структура витрат за попередній рік (умовно-змінні)} = (209:340)*100 = 61,5\%;$$

$$\text{Структура витрат за звітний рік (умовно-постійні)} = (165:411)*100 = 40\%;$$

$$\text{Структура витрат за звітний рік (умовно-змінні)} = (246:411)*100 = 60\%.$$

Висновок: В минулому році частку умовно-постійних витрат в загальній сумі витрат склала 38,5%. Відповідно частка змінних витрат у загальній сумі затрат - 61,5%. У звітному році структура витрат змінилася, а саме частка умовно-постійних витрат дорівнює 40% (що на 1,5% більше, ніж змінних), а частка змінних витрат знизилася і склала 60% (що на 1,5% менше, ніж в попередньому році). Рівень витрат в вульгарному році склав 70%, тобто в кожних 100 грн. реалізації продукції 70 грн. становили витрати, а 30 грн. - прибуток. У звітному році, має місце значне зниження рівня витрат, який склав 52%, що на 18% менше, ніж в минулому, це сталося в зв'язку зі зниженням рівня постійних витрат на 6% і рівня змінних на 12%. Дана тенденція свідчить про підвищення ефективності управління витратами на підприємстві.

Задача 35

Використовуючи дані таблиці 12, визначити поточні витрати підприємства та відсоток зниження поточних витрат на виробництво в розрахунку на 1 грн. виручки від реалізації продукції.

Таблиця 12 – Структура поточних витрат підприємства

Показник	Попередній рік	Звітний рік	Темп зміни
Матеріальні витрати:			
на виробництво продукції	9100	10000	
Амортизація	760	800	
Витрати на оплату праці	3740	3800	
Інші поточні витрати	195	200	
Виручка від реалізації	17280	19200	

Задача 36

Для розробки стратегії підвищення рентабельності підприємства оцінити зміну витрат обігу за даними таблиці 13.

Таблиця 13 – Показники діяльності підприємства

Показник	Попередній рік	Звітний рік	Темп зміни	Показник
Товарообіг, тис. грн.	1568			106,5
Витрати обігу	207		-13,4	
Рівень витрат обігу, %				

Задача 37

У звітному році витрати на виробництво товарної продукції склали 450,2 млн. грн., що визначає витрати на 1 грн. товарної продукції 0,89 грн. У плановому році витрати на 1 грн. товарної продукції в установленому розмірі складуть 0,85 грн. Обсяг виробництва продукції буде збільшено на 8%. Визначити витрати на виробництво товарної продукції планового року.

Задача 38

За звітний період обсяг виробництва цеху збільшився на 20%, а сукупні витрати зросли з 400 тис. грн. до 460 тис. грн. Розділити загальні витрати звітного періоду на змінні і постійні на основі їх динаміки. Обчислити планові витрати, якщо обсяг виробництва в плановому періоді зросте на 10 %.

Задача 39

Змінні витрати на 1 одиницю складають 700 грн. Постійні витрати за рік склали 300 тис. грн. Річний обсяг виробництва і реалізації виробів 1000 шт. Визначити ціну виробу, по якій підприємство отримає 200 тис. грн. річного прибутку. Визначити на скільки необхідно збільшити обсяг виробництва, щоб отримати такий же прибуток, знизивши ціну на 10 %.

Семінар 10 «Калькуляція собівартості продукції підприємства» Семінар з виконанням практичних задач

План заняття:

1. Розгорнуте обговорення основних та додаткових питань до теми:
Охарактеризуйте собівартість продукції, її склад та види.
Надайте поняття калькулювання, його роль і значення.
Охарактеризуйте види калькуляції і їх використання
Визначте статті калькуляції собівартості продукції

2. Практичні завдання.

Задача 40

Обсяг товарної продукції в минулому році склав 6400 тис. грн., а витрати на 1 грн. товарної продукції – 0,9 грн. Умовно-постійні витрати в минулому році

– 1500 грн. За планом обсяг виробництва збільшився на 10%. Умовно-постійні витрати збільшилися на 4%. За рахунок впровадження нової техніки буде зекономлено 72 тис. грн. Визначити обсяг товарної продукції за планом, суму питомо-постійних витрат в плановому році, витрати на виробництво товарної продукції за планом, планові витрати на 1 грн. товарної продукції.

Задача 41

Визначити відсутні дані в таблиці 14 за умови, що підприємство виробляло один вид продукції

Таблиця 14 – Показники діяльності підприємства

Варіант	Продаж грн.	Загальні змінні витрати, грн.	Маржинальн ий дохід на одиницю виробу, грн.	Постійні витрати, грн.	Прибуток грн.	Кількість продажу, одиниць
1	200000	120000	20		25000	4000
2	180000			45000	30000	5000
3	600000		30	150000	90000	

Задача 42

Передбачається виробництво виробів описаного в попередньому завданні збільшити в наступному місяці від 1000 до 1300 шт. У зв'язку з цим, витрати на збут виростуть на 2000 грн., загальновиробничі витрати в звітному місяці складуть 15000 грн., в тому числі змінні – 8000 грн., постійні – 7000 грн., тобто на 1 виріб віднесено 15 грн. загальновиробничих витрат та 45 грн. прямих змінних витрат. Визначити як вплинуло на виробничу собівартість виробів збільшення їх виробництва.

Задача 43

Структура собівартості по статтям калькуляції в розрахунку на 1000 виробів, виглядає наступним чином:

- 1) сировина і основні матеріали – 3000 тис. грн.
- 2) паливо і електроенергія на технологічні цілі – 1500 тис. грн.
- 3) оплата праці основних виробничих робітників – 2000 тис. грн.
- 4) нарахування на оплату праці – 34%
- 5) загальновиробничі витрати – 10% до оплати праці основних виробничих робітників
- 6) загальногосподарські витрати – 20% до оплати праці основних виробничих робітників
- 7) витрати на транспортування і упаковку – 5% до виробничої собівартості

Визначити ціну виробника за 1 виріб і розмір прибутку від реалізації одного виробу, якщо прийнятна для виробника рентабельність становить 15%.

Семінар 11 «Фінансові результати діяльності торговельного підприємства»

Семінар з виконанням практичних задач

План заняття:

1. Розгорнуте обговорення основних та додаткових питань до теми:
Розкрийте сутність і види торговельного доходу підприємства
Яким чином реалізується механізм розподілу торговельних доходів на підприємстві?
Охарактеризуйте чинники, які впливають на розмір торговельного доходу
Охарактеризуйте показники рентабельності торговельного підприємства
Визначте специфічні риси доходу на торговельному підприємстві
Визначте взаємозв'язок торговельного доходу та торговельної надбавки на підприємстві
2. Практичні завдання.

Задача 44

Визначити по торговому підприємству плановий прибуток від реалізації товарів в сумі і в % до товарообігу (рентабельність).

Інформація для розрахунку:

звітний рік: товарообіг – 2250 тис. грн., витрати обігу – 350,8 тис. грн., валовий торговий дохід без ПДВ- 480 тис. грн.

завдання на планований рік: товарообіг збільшиться на 4%, рівень витрат обігу підвищиться на 2% (розмір підвищення), середній відсоток торгових надбавок зросте на 3% (темп зміни).

Приклад розв'язання

Щоб розрахувати суму прибутку від реалізації товарів необхідно скористатися формулами відображають правила визначення торгового прибутку (П).

$$\sum П = \sum ВД - \sum НДС - \sum ИО \quad \text{или} \quad \sum П = \sum ВД_{\text{без НДС}} - \sum ИО$$

Рівень рентабельності (U_p) визначається як процентне відношення прибутку (П) до товарообігу (Т).

$$U_p = П / Т * 100$$

Рівень рентабельності можна визначити за іншою формулою:

$$U_p = U_{ВД_{\text{без ПДВ}}} - U_{ИО}$$

Дане завдання може вирішуватися в різній послідовності. Приміром, досить довге студентське рішення.

1. Рівень витрат обігу звітного періоду:

$$U_{ИО_{\text{отч}}} = ИО_{зв} / Т_{зв} * 100\% = 350,8 / 2250 * 100 = 15,59\%$$

2. Товарообіг плановий:

$$Т_{пл} = Т_{зв} * \Delta T = 2250 * 1,04 = 2340 \text{ тис. грн.}$$

3. Рівень валового доходу звітний:

$$Увд_{зв} = ВД_{зв \text{ без ПДВ}} / Т_{зв} * 100 = 480 / 2250 * 100 = 21,33\%$$

4. Рівень валового доходу плановий:

$$Увд_{пл} = ВД_{пл} * \Delta ВД = 21,33 * 1,03 = 21,97\%$$

5. Валовий дохід без ПДВ плановий:

$$ВД \text{ без ПДВ}_{пл} = Т_{пл} * Увд_{пл} / 100 = 514,1 \text{ тис. грн.}$$

6. Витрати обігу плановані в сумі:

$$ИО_{пл} = Т_{пл} * Уио_{пл} / 100\% = 2340 * 17,59 / 100 = 411,6 \text{ тис. грн.}$$

8. Прибуток плановий:

$$П_{пл} = ВД \text{ без НДС}_{пл} - ИО_{пл} = 514,1 - 411,6 = 102,5 \text{ тис. грн.}$$

9. Рентабельність планова:

$$У_{п,пл} = П_{пл} / Т_{пл} * 100\% = 102,5 / 2340 * 100\% = 4,38\% \text{ чи}$$

$$Ур = Увд - Уио = 21,97 - 17,59 = 4,38\%$$

Задача 45

Визначити суму прибутку від реалізації товарів і рівень комерційної рентабельності, розрахувати зміни показників. Інформація для розрахунків наведено в таблиці 15.

Таблиця 15 – Аналіз абсолютних і відносних показників прибутку підприємства

Показники	Умов. визначення	Одиниці виміру	Минулий рік	Звітний рік	Зміни (+;-)	Темп змін, %
1. Товарообіг	Т	тис. грн.	800,0	950,0		
2. Торговий дохід без ПДВ						
- сума	Др	тис. грн.	149,6			
- рівень	Увд	%		21,0		-
3. Витрати обігу (витрати без вартості товарів)						
- сума	ИО	тис. грн.	132,0			
- рівень	Уио	%		17,0		-
4. Прибуток від реалізації						
- сума	Пр	тис. грн.				
- рівень (рентабельність комерційна)	Рк	%				-

Семінар 12 «Фінансові результати діяльності промислового підприємства»

Семінар з виконанням практичних задач

План заняття:

1. Розгорнуте обговорення основних та додаткових питань до теми:

Яким чином реалізується механізм розподілу валових доходів на підприємстві?

Охарактеризуйте чинники, які впливають на розмір валового доходу

Розкрийте сутність і види прибутку на підприємстві

Охарактеризуйте функції прибутку

Розкрийте джерела формування прибутку підприємства

Охарактеризуйте класифікацію факторів, що впливають на величину прибутку

Охарактеризуйте принципи розподілу прибутку

Визначте напрями розподілу прибутку на підприємстві

Охарактеризуйте показники рентабельності торговельного підприємства

2. Практичні завдання.

Задача 46

Визначити планову суму прибутку. Інформація для розрахунку: випуск продукції (в) - 8000 виробів, ціна виробника за одиницю (ц) – 15 грн., рентабельність (Р) – 24%, у планованому періоді передбачається збільшити ціну за одиницю продукції на 14%, а випуск продукції скоротити на 12%. При цьому рентабельність продукції повинна скласти 26%.

Задача 47

Визначити планову суму прибутку, якщо:

- план випуску продукції – 2000 виробів;
- ціна виробника за одиницю – 180 грн.;
- рентабельність продажів – 23%.

Як зміниться сума прибутку, якщо:

- ціна підвищиться на 20%;
- рентабельність складе 25%;
- випуск продукції скоротиться на 15%.

Задача 48

Виручка від реалізації товарної продукції в звітному році склала 4650 тис. грн., рівень витрат виробництва (в чистому виторгу) – 61%. Визначити рівень достатності прибутку, якщо відомо, що підприємству необхідно для виробничого розвитку 552 тис. грн., соціального розвитку – 224 тис. грн., матеріального заохочення працівників – 243 тис. грн.

При розрахунках до уваги встановлені чинним законодавством України ставки податку на прибуток і ПДВ.

Семінар 13 «Обґрунтування допустимого обсягу доходів торговельного підприємства»

Семінар з виконанням практичних задач

План заняття:

1. Розгорнуте обговорення основних та додаткових питань до теми:

Розкрийте сутність точки беззбитковості на торговельному підприємстві

Охарактеризуйте точку мінімального прибутку

Охарактеризуйте точку цільового прибутку

Охарактеризуйте методику розрахунку знижок з продажних цін

2. Практичні завдання.

Задача 49

Обґрунтувати припустимий товарообіг і товарообіг у точці мінімальної рентабельності (границі господарської доцільності) якщо за прогнозом підприємства намічається:

- товарообіг у тис. грн.	– 367,0
- валовий доход усього в %	– 23,0 %
- ПДВ	– 20 %
- витрати обігу, тис. грн.	– 79,6
у тому числі постійні	– 65 %
- власні засоби (капітал), тис. грн.	– 206,8
процентна ставка банку по депозитних рахунках	– 14,0 %

Приклад розв'язання

Формули для розрахунку:

$$Ттбу_{\text{без ПДВ}} = \text{ИО}_{\text{пост}} / (\text{Увд}_{\text{без ПДВ}} - \text{Уио}_{\text{зм}}) * 100$$

$$Тмур_{\text{без ПДВ}} = (\text{ИО}_{\text{пост}} + \text{Пмін}) / (\text{Увд}_{\text{без ПДВ}} - \text{Уио}_{\text{зм}}) * 100$$

1. $\text{ИО}_{\text{пост}} = 79,6 * 0,65 = 51,74$ тис. грн.

2. $\text{ИО}_{\text{зм}} = 79,6 - 51,74 = 27,86$ тис. грн.

3. $\text{ИО}_{\text{зм в \%}} = 27,86 : 367 * 100 = 7,59\%$

4. $\text{Пмін} = 206,8 * 14 / 100 = 28,95$ тис. грн.

5. $\text{Увд}_{\text{без НДС}} = 23 / 1,2 = 19,167\%$

6. $\text{Ттбу}_{\text{без НДС}} = 51,74 / (19,167 - 7,59) * 100 = 44,69$ тис. грн.

7. $\text{Тмур}_{\text{без НДС}} = (51,74 + 28,95) / 11,577 * 100 = 696,98$ тис. грн.

Задача 50

На основі наведених нижче даних визначити верхню і нижню межі господарської доцільності.

Товарообіг – 1560 тис. грн.

Дохід від реалізації без ПДВ – 174,7 тис. грн.

Рівень витрат обігу (комерційних витрат) - 14,3%, з них змінні – 43%.

Власні кошти – 388 тис. грн.

Відсоткова ставка банку по депозитних вкладах – 33 %.

Як повинен змінитися обсяг товарообігу для досягнення стратегічної мети?

Задача 51

Визначити критичну суму валового доходу (валовий дохід в ТБУ) і валовий дохід в точці МУР, якщо:

- постійні витрати підприємства в сумі – 306,6 тис. грн.
- змінні витрати в сумі – 134,4 тис. грн.
- фактична сума валового доходу без ПДВ – 343,5 тис. грн.

Задача 52

Розрахувати товарообіг в точці беззбитковості (Ттбу), в точці мінімальної рентабельності (Тмур), і запас фінансової міцності для знову відкривається підприємства (таблиця 16).

Таблиця 16 – Вихідна інформація для розрахунку допустимих меж діяльності підприємства

Показники	Варіанти, тис. грн.		
	1	2	3
1. Товарообіг фактичний	8120	2720	3090
2. Валовий дохід	1825,0	657	762
3. ПДВ			
4. Витрати обігу	1655,3	389,0	756
у т.ч. умовно-постійні	993,0	290,0	453,6
5. Власний капітал	1680	442,6	772
6. Процентна ставка банку по депозитам*			

*врахувати ситуацію на момент вирішення задачі відносно ставки банку по депозитах

Семінар 14 «Обґрунтування допустимого обсягу доходів промислового підприємства»

Семінар з виконанням практичних задач

План заняття:

1. Розгорнуте обговорення основних та додаткових питань до теми:
Розкрийте сутність точки беззбитковості на промисловому підприємстві
Розкрийте методику розрахунку допустимих меж діяльності промислового підприємства в точці мінімального прибутку
Охарактеризуйте методику розрахунку обсягів діяльності в точці цільового прибутку
2. Практичні завдання.

Задача 52

Підприємство виробляє продукцію одного найменування за оптовою ціною підприємства 230 грн. за одиницю. Питомі змінні витрати складають 180 грн. Загальна величина постійних витрат 550000 грн. В результаті зростання орендної плати загальні постійні витрати збільшилися на 8%. Визначити собівартість виробленої продукції. Яким чином збільшення постійних витрат вплине на величину критичного обсягу випуску продукції?

Задача 53

Визначити точку беззбитковості виробництва, запас фінансової стійкості на промисловому підприємстві в вартісному і натуральному вимірі, використовуючи наступну інформацію: випуск продукції підприємства, становить 1423 тис. од. на рік, виручка від реалізації продукції – 12510 тис.грн., постійні витрати на виробництво становлять 3600 тис. грн., змінні витрати – 5160 тис. грн.

Задача 54

Визначити межі економічної доцільності діяльності підприємства, використовуючи наступну інформацію: випуск продукції підприємства, яке випускає один вид виробу, становить 420 тис. од. на рік, виручка від реалізації продукції – 2140 тис. грн., постійні витрати на виробництво становлять 520 тис. грн., змінні витрати – 930 тис. грн., власний капітал підприємства – 1150 тис. грн, процентна ставка банку по депозитних вкладах становить – 15%.

Семінар 15 «Фінансовий стан підприємства» Семінар з виконанням практичних задач

План заняття:

1. Розгорнуте обговорення основних та додаткових питань до теми:
Розкрийте сутність фінансового стану підприємства
Хто є зацікавленим в проведенні оцінки фінансового стану підприємства?
Охарактеризуйте етапи процесу оцінки фінансового стану підприємства
Розкрийте сутність категорії «структурні параметри оцінки фінансового стану»
Охарактеризуйте показники фінансової стійкості підприємства
Охарактеризуйте показники платоспроможності підприємства
Охарактеризуйте показники ділової активності підприємства
2. Практичні завдання.

Задача 56

Визначити коефіцієнти автономії і фінансової стійкості підприємства на підставі даних, тис. грн: загальна сума активів – 40510, власні кошти підприємства – 36580, позикові кошти – 3226, кредиторська заборгованість та інші пасиви – 704.

Приклад розв'язання

Коефіцієнт автономії: $K_{авт} = \frac{ВК}{ПБ}$

де $K_{авт}$ – коефіцієнт автономії;

ВК – власний капітал;

ПБ – пасив балансу.

$$K_{авт} = 36580 / 40510 = 0,9$$

Коефіцієнт фінансової стабільності (співвідношення власних і позикових коштів): $K_{фс} = \frac{ВК}{ПК}$

де $K_{фс}$ – коефіцієнт фінансової стабільності;

ВК – власні кошти;

ПК – позикові кошти.

$$K_{фс} = 36580 / 3226 = 11,33$$

Фінансова стійкість підприємства: $K_{сзвк} = \frac{ЗК}{ВК}$

де $K_{сзвк}$ – коефіцієнт співвідношення залучених і власних коштів;

ЗК – залучений капітал; ВК – власний капітал

$$K_{сзвк} = (3226 + 704) / 36580 = 0,12$$

Коефіцієнт фінансової залежності: $K_{фз} = \frac{А}{ВК}$

де $K_{фз}$ – коефіцієнт фінансової залежності;

А - активи; ВК – власні кошти.

$$K_{фз} = 40510 / 36580 = 1,1$$

Таблиця 17 - Показники оцінки фінансової стійкості підприємства

Найменування показників	Розрахунковий показник	Оцінка показника	
		По нормативним значенням	За динамікою
1. Коефіцієнт автономії	0,9	> 0,5	Збільшення
2. Коефіцієнт фінансової залежності	1,1	<2,0	Зменшення
6. Коефіцієнт співвідношення залученого і власного капіталу (фінансової стійкості)	0,12	<0,7-1	Зменшення
8. Коефіцієнт фінансової стабільності	11,33	>1	Збільшення

За результатами проведених розрахунків можливо зробити висновки: підприємство має стійкий фінансовий стан.

Задача 57

Власний капітал господарюючого суб'єкта становив на початок періоду 25100 тис. грн., при цьому за рік він зріс на 900 тис. грн. Загальна сума майна підприємства збільшилася за рік на 1000 тис. грн. і становить 41000 тис. грн. Розрахувати суму позикового і залученого капіталу, коефіцієнти автономії та співвідношення власного і позикового капіталу господарюючого суб'єкта.

Семінар 16 «Показники рентабельності підприємства» Семінар з виконанням практичних задач

План заняття:

1. Розгорнуте обговорення основних та додаткових питань до теми:
Розкрийте сутність категорії «рентабельність»
Надайте порівняльну характеристику категорій «рентабельність» та «прибутковість»
Охарактеризуйте показники рентабельності майна підприємства
Охарактеризуйте показники рентабельності капіталу підприємства
Охарактеризуйте показники рентабельності діяльності підприємства
2. Практичні завдання.

Задача 58

Визначити показники рентабельності, а саме загальної і чистої рентабельності підприємства, рентабельності власного капіталу, рентабельності продукції за такими даними у звітному році: валовий прибуток – 29000 грн., чистий прибуток – 23000 грн., прибуток від реалізації продукції – 20700 грн. Підсумок активу балансу – 501 000 грн. Собівартість реалізованої продукції – 170 000 грн.

Задача 59

Визначити загальну рентабельність підприємства, рентабельність виробництва і рентабельність продукції, якщо вартість основних виробничих фондів на початок року складає 12,0 млн. грн., у лютому введено основних фондів на суму 1,7 млн. грн., у серпні – виведено на суму 1,3 млн. грн. Середньорічний залишок нормованих оборотних засобів – 1,8 млн. грн. Повна собівартість реалізованої продукції – 17,5 млн. грн., вартість реалізованої продукції – 21 млн. грн. Підсумок активу балансу на початок року складав 14 млн. грн., на кінець – 16 млн. грн. Валовий прибуток дорівнює результату від реалізації.

**ЧАСТИНА 3.
МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ З ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ
РОБОТИ СТУДЕНТІВ**

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1

ПІДПРИЄМСТВО ТА РЕСУРСНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЙОГО ФУНКЦІОНУВАННЯ

Семінар 1 «Підприємство як об'єкт і суб'єкт ринкових відносин»

Семінар розгорнута бесіда

Методи контролю: фронтальне та індивідуальне опитування

Завдання для самостійної роботи:

1. Опрацювати конспект лекцій та рекомендовану літературу для обговорення теоретичних питань теми на семінарському занятті.

2. Самостійно опрацювати питання

Підприємство як суб'єкт господарського права

Класифікація організаційно-правових форм підприємств

Спільні підприємства та акціонерні товариства

Підприємства малого бізнесу та їх класифікація

Види об'єднань підприємств.

3. Теми рефератів

Українська економічна думка: формування та розвиток.

Реструктуризація підприємств: основна ідея.

Підприємство: стратегія розвитку.

Підприємницька діяльність: види та форми.

Малі підприємства, напрямки підвищення ефективності їх функціонування.

Створення та розвиток підприємства: цілі та завдання.

Діяльність підприємств та її ліцензування.

Орендні підприємства як господарська одиниця

Франчайзингові підприємства, їх характеристика

4. Виконати тестові завдання

1. Господарюючий статутний суб'єкт, який має права юридичної особи та здійснює виробничу, науково - дослідницьку, торгову і іншу господарську комерційну та некомерційну діяльність

A. підприємство

B. організація

C. підприємницька структура

D. суб'єкт господарювання

2. Майно підприємства становить

A. основний капітал

- В. оборотний капітал
- С. нематеріальні активи
- Д. усе вищеперераховане

3. Джерела для формування активів за рахунок власних коштів підприємства: пайовий капітал, додатково вкладений капітал, резервний капітал, нерозподілений прибуток

- А. статутний капітал, пайовий капітал, додатково вкладений капітал, резервний капітал, нерозподілений прибуток
- В. пайовий капітал, додатково вкладений капітал, нерозподілений прибуток
- С. статутний капітал, пайовий капітал, короткострокові зобов'язання, резервний капітал, нерозподілений прибуток
- Д. державні субвенції, пайовий капітал, додатково вкладений капітал, резервний капітал, нерозподілений прибуток

4. Ознака підприємства, яка передбачає, що підприємство об'єднує економічні ресурси для виробництва економічних благ з метою отримання прибутку

- А. організаційна єдність
- В. майнова відповідальність
- С. системна єдність засобів виробництва
- Д. економічна самостійність

5. Загальна чисельність населення, його статевий склад, темпи та напрями зміни чисельності в цілому в державі і безпосередньо в даному регіоні, це фактори макросередовища

- А. соціальні
- В. політичні
- С. демографічні
- Д. правові

6. Мікросередовище включає наступні групи факторів

- А. споживачі, постачальники, конкуренти
- В. соціально-економічні, ринкові, контактні
- С. технологічні, виробничі, соціально-економічні
- Д. стратегічні, тактичні, оперативні

7. Підприємство має вартість і в певний момент часу стає предметом купівлі-продажу, тобто товаром, в результаті чого змінюється його власник, тому підприємство виступає

- А. об'єктом
- В. суб'єктом
- С. продавцем
- Д. інвестором

8. За правовим статусом і формою господарювання підприємства розрізняються

- A. акціонерні товариства, товариства з обмеженою відповідальністю, командитні товариства
- B. унітарні, корпоративні
- C. комерційні, некомерційні
- D. головні, дочірні, асоційовані, філії

9. Підприємства, статутний капітал яких розділений на певне число акцій, при цьому, власники акцій не відповідають за зобов'язаннями товариства, але несуть ризик збитків (обмежену відповідальність) в межах належних їм акцій

- A. акціонерні товариства
- B. публічні акціонерні товариства
- C. приватні акціонерні товариства
- D. факторингові підприємства

10. Товариство, яке являє собою об'єднання підприємців, що несуть необмежену солідарну відповідальність (включаючи власне майно) за зобов'язаннями товариства

- A. товариство з обмеженою відповідальністю
- B. товариство з додатковою відповідальністю
- C. повне товариство
- D. командитне (довірче) товариство

11. До малих підприємств за методологією Європейського співтовариства належать

- A. підприємства з чисельністю менше 100 осіб, річний оборот менше 5 млн. євро, баланс підприємства менше 1 млн. євро
- B. підприємства з чисельністю менше 25 осіб, річний оборот менше 2 млн. євро, баланс підприємства менше 10 млн. євро
- C. підприємства з чисельністю менше 50 осіб, річний оборот менше 4 млн. євро, баланс підприємства менше 2 млн. євро
- D. підприємства з чисельністю менше 75 осіб, річний оборот менше 7 млн. євро, баланс підприємства менше 5 млн. євро

12. Проблеми розвитку малих підприємств (МП) в Україні

- A. підготовленість управлінців до роботи в МП, низька частка важкої промисловості, профіцит внутрішнього попиту, розвиненість фінансово-кредитної та грошової системи; ефективність законодавчої сфери, соціальна захищеність працівників
- B. тинізація обороту, невідготовленість управлінців до роботи в МП, висока частка важкої промисловості, обтяжлива реєстрація, розвиненість фінансово-

кредитної та грошової системи; ефективність законодавчої сфери, соціальна незахищеність працівників

С. невідповідність управлінців до роботи в МП, висока частка важкої промисловості, дефіцит внутрішнього попиту, обтяжлива реєстрація, нерозвиненість фінансово-кредитної та грошової системи; неефективність законодавчої сфери, соціальна незахищеність працівників, тинізація обороту

Д. дефіцит внутрішнього попиту, обтяжлива реєстрація, нерозвиненість фінансово-кредитної та грошової системи; соціальна незахищеність працівників, тинізація обороту

13. Організаційні теорії розвитку підприємства включають

- А. популяційно-екологічну теорію
- В. теорію залежності від ресурсів
- С. економіку операційних витрат
- Д. усе вищепераховане

14. Життєвий цикл підприємства включає стадії

- А. зародження, зростання, юність і старість
- В. народження, дитинство, зрілості і старість
- С. створення (народження), зростання, зрілість, смерть
- Д. створення, юність, зростання і смерть

15. Модель підприємства, на якому частина бізнес-функцій, перш за все, власне виробництво продукції передає на контрактній основі стороннім підрядникам, концентруючись на тому, що і скільки виробляти, як і кому реалізовувати

- А. віртуальна модель
- В. горизонтальна модель
- С. оболонкова модель
- Д. едхократична модель

16. Об'єднання підприємств виникають в результаті різного типу злиття

- А. вертикальні
- В. горизонтальні
- С. конгломератні
- Д. будь які з вищеперахованих

17. Об'єднання підприємств різної галузевої приналежності, не пов'язаних між собою технологічно, що здійснюються для збільшення масштабів і зменшення ризику завдяки диверсифікації виробництва

- А. вертикальні злиття
- В. конгломератні злиття
- С. віртуальне злиття
- Д. горизонтальне злиття

18. Багатогалузевий комплекс підприємств, в якому структурні одиниці зберігають свою виробничу і господарську самостійність, але підпорядковані єдиному керівництву за допомогою контролю

- A. корпорація
- B. концерн
- C. трест-форма
- D. холдинг

19. Фінансово-промислова група

- A. комплекс різногалузевих виробничих підприємств і фінансових інститутів, об'єднаних спільністю економічних і фінансових інтересів, які здійснюють скоординовану господарську та інвестиційну діяльність з метою збереження домінуючих позицій на ринку
- B. форма тимчасового об'єднання підприємств, створена з метою вирішення конкретних завдань і проблем, здійснення великих інвестиційних, науково-технічних, соціальних, екологічних проєктів
- C. багатогалузевий комплекс підприємств, в якому структурні одиниці зберігають свою виробничу і господарську самостійність, але підпорядковані єдиному керівництву за допомогою контролю
- D. об'єднання підприємств однієї галузі з метою збуту продукції

20. Об'єднання підприємств однієї галузі з метою збуту продукції

- A. консорціум
- B. фінансово-промислова група
- C. холдинг
- D. синдикат

Список рекомендованої літератури

Основна

1. Головинов Н.И., Протопопова В.О. Экономика предприятия. Донецк: ДонГУЭТ, 2003. 204 с.
2. Бойчик І.М. Економіка підприємства: підручник. Київ: Кондор, 2016. 378 с.
3. Кривов'язюк І.В. Економічна діагностика: навч. посіб. Київ: Центр учбової літератури, 2013. 450 с.
4. Демченко В. І., Хотомлянський А. Л., Тюріна В.В. Економіка підприємства: навчально-методичний посібник. Донецьк: ТОВ «Технопак», 2012. 207с.
5. Тюріна В. В. Економіка підприємства: конспект лекцій для студентів економічних спеціальностей денної, заочної, дистанційної форм навчання. Маріуполь: ДонДУУ, 2014. 114 с.
6. Економіка підприємства: навч. посіб. / за заг. ред. Л. С. Шевченко. Харків: Нац. ун-т «Юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого», 2011. 208 с.

7. Економіка підприємства: підручник / За заг. Редакцією С.Ф. Покропивного. Вид. 2-ге, перероб. та доп. Київ: КНЕУ, 2011. 451 с.
8. Фролова Л.В., Шаруга Л.В., Бакунов А.А. Экономика предприятия в структурно-логических схемах. Учебное пособие для студентов экономических специальностей. Донецк, ДонГУЭТ, 2005. 173 с.
9. Гетьман О.О., Шаповал В.М. Економіка підприємства: навчальний посібник Київ: Центр учбової літератури, 2010. 488с.
10. Грещак М.П., Колот В.М., Наливайко А.П. Экономика предприятия: учебник / под. общ. ред. С.Ф. Покропивного. Київ: КНЕУ, 2003. 606 с.

Інформаційні ресурси

11. <http://www.mms.gov.ua>
12. <http://www.molod-kredit.gov.ua>
13. <http://dss.visti.net/cgi-bin/val.sh>
14. <http://fpu.org.ua/>

Семінар 2 «Поняття ресурсного потенціалу та його оцінка» Семінар з виконанням практичних задач

Методи контролю: фронтальне та індивідуальне опитування, розв'язання задач та ситуацій

Завдання для самостійної роботи:

1. Опрацювати конспект лекцій та рекомендовану літературу для обговорення теоретичних питань теми на семінарському занятті.

2. Самостійно опрацюйте питання:

Принципи організації та класифікація ресурсів підприємства.

Поліпшення використання ресурсного потенціалу підприємства.

Аналіз обертання активів підприємства.

Основні та оборотні фонди, обігові кошти підприємства.

Основний та оборотний капітал, як джерело формування ресурсного потенціалу підприємства

3. Самостійно виконати індивідуальне завдання 1

За допомогою економічної звітності окремого підприємства (Баланс, Звіт про фінансові результати) провести аналіз ресурсного потенціалу підприємства (таблиці 17, 18) та зробити висновки щодо його ефективності:

Таблиця 17 - Аналіз динаміки об'єму і структури ресурсів підприємства

Показники	Попередній рік		Звітний рік		Відхилення, (+,-)		Темп зміни, %
	тис. грн	пит. вага, %	тис. грн	пит. вага, %	тис. грн	пит. вага, %	
Середньорічна вартість необігових активів							
Середньорічний залишок обігових активів							
Разом господарських ресурсів							
Витрати на оплату праці							
Разом сукупних ресурсів							

Таблиця 18 - Показники ефективності використання ресурсного потенціалу

Показники	Од. вимір.	Попередн. рік	Звітний рік	Відхилення (+;-)
Ресурсовіддача сукупних ресурсів	коєф.			
Ресурсовіддача господарських ресурсів	коєф.			
Рентабельність сукупних ресурсів	%			
Рентабельність господарських ресурсів	%			
Інтегральний показник ефективності використання ресурсів	коєф.			

4. Виконати тестові завдання

1. Економічні можливості підприємства, тобто засоби виробництва, запаси, джерела ресурсів ті, які є в наявності або можуть бути мобілізовані (приведені в дію, використані для досягнення поставлених цілей підприємства

- A. потенціал
- B. ресурсний потенціал
- C. ресурси
- D. активи

2. Потенціал, який об'єднує в собі простору та часову характеристики, концентрує рівні зв'язків

- A. відображає минуле, орієнтується на на майбутнє
- B. характеризує рівень практичного застосування і використання наявних можливостей
- C. відображає минуле, орієнтується на на майбутнє, характеризує рівень практичного застосування і використання наявних можливостей
- D. містить господарські зв'язки учасників підприємства

3. Модель потенціалу підприємства визначається

А. обсягом і якістю наявних у нього ресурсів; можливостями керівників; можливостями менеджменту оптимального використовувати наявні ресурси підприємства; іншими можливостями

В. можливостями менеджменту оптимального використовувати наявні ресурси підприємства; інформаційними можливостями; інноваційними можливостями підприємства

С. обсягом і якістю наявних у нього ресурсів; можливостями керівників; можливостями менеджменту оптимального використовувати наявні ресурси підприємства; інформаційними можливостями; інноваційними можливостями підприємства; фінансовими можливостями залучення коштів, яке їх бракує; іншими можливостями

4. Ресурсний потенціал включає основні складові

А. матеріальні та нематеріальні

В. оборотні та необоротні

С. економічні та організаційні

Д. матеріальні, нематеріальні, фінансові, кадрові та організаційні

5. Складова, яка включає об'єкти промислової та інтелектуальної власності, здатні приносити користь протягом тривалого періоду, для яких характерна відсутність матеріальної основи отримання доходу та невизначеність розмірів майбутнього прибутку від їх використання

А. матеріальна

В. нематеріальна

С. кадрова

Д. організаційна

6. Сукупність трудових, матеріальних, нематеріальних і природних ресурсів, що включені та не включені з яких-небудь причин у виробництво та мають реальну можливість брати в ньому участь

А. об'єктні складові

В. суб'єктні складові

С. детерміновані складові

Д. ресурсні складові

7. Наявні та приховані можливості підприємства щодо залучення та використання факторів виробництва для випуску максимально можливого обсягу продукції (послуг)

А. виробничий потенціал

В. потенціал відтворення

С. інноваційний потенціал

Д. управлінський потенціал

8. Сукупність матеріально-технічних, нематеріальних, фінансових та інших ресурсів капіталу, які знаходяться у розпорядженні підприємства, можуть бути додатково залучені та використані для простого й розширеного відтворення

- A. виробничий потенціал
- B. потенціал відтворення
- C. інноваційний потенціал
- D. управлінський потенціал

9. Максимальна можливість підприємства щодо систематизованого та планомірного спрямування всіх його функцій на задоволення потреб споживачів і використання потенційних ринків збуту

- A. виробничий потенціал
- B. маркетинговий потенціал
- C. логістичний потенціал
- D. управлінський потенціал

10. Персоніфікована робоча сила, яка розглядається в сукупності своїх якісних характеристик

- A. трудовий потенціал
- B. інформаційний потенціал
- C. організаційний потенціал
- D. управлінський потенціал

11. Рівень наукового забезпечення виробництва: науки, техніки, технології, інженерної справи, виробничого досвіду, можливостей та ресурсів (у тому числі науково-технічних кадрів), які є у розпорядженні підприємства для вирішення науково-технічних проблем

- A. управлінський потенціал
- B. науково-технічний потенціал
- C. маркетинговий потенціал
- D. трудовий потенціал

12. Навички та здібності керівників усіх рівнів менеджменту щодо формування, організації, створення належних умов для функціонування та розвитку соціально-економічної системи підприємства

- A. інноваційний потенціал
- B. фінансовий потенціал
- C. логістичний потенціал
- D. управлінський потенціал

13. Підрозділи, які охоплюють усі види діяльності щодо переміщення в просторі та руху в часі персоналу, матеріалів і готових виробів, енергетичних та інформаційних потоків

- A. інноваційний потенціал
- B. фінансовий потенціал
- C. логістичний потенціал
- D. управлінський потенціал

14. Єдність організаційно-технічних та інформаційних можливостей, які забезпечують підготовку та прийняття управлінських рішень

- A. інформаційний потенціал
- B. фінансовий потенціал
- C. логістичний потенціал
- D. управлінський потенціал

15. Збалансовані з вимогами виробництва можливості цехів, господарств і служб, які забезпечують необхідні умови для діяльності основних підрозділів підприємства та задоволення соціальних потреб його персоналу

- A. управлінський потенціал
- B. науково-технічний потенціал
- C. інфраструктурний потенціал
- D. трудовий потенціал

16. Ефективність виражається коефіцієнтом ефективності (Ke), що визначається за формулою

- A. $V_{р.ч} - MЗ$
- B. $V_{р} - A_{с} - НДС$
- C. Результати / Ресурси
- D. $P_{дн} - O_{б}$

17. Система показників економічної ефективності використання ресурсного потенціалу підприємства ґрунтується на наступних принципах її розробки

- A. кількісна оцінка показників; можливість розрахунку показників за даними діючої системи обліку і звітності; чіткість методичного підходу до розрахунку показників
- B. відображення результатів діяльності; кількісна оцінка показників; чіткість методичного підходу до розрахунку показників
- C. повне відображення результатів діяльності; кількісна оцінка показників; можливість розрахунку показників за даними діючої системи обліку і звітності
- D. повне відображення результатів діяльності; кількісна оцінка показників; можливість розрахунку показників за даними системи обліку

18. Віддача сукупних ресурсів економіки країни, регіону або підприємства

- A. рентабельність
- B. ресурсовіддача
- C. прибутковість
- D. вартість потенціалу

Список рекомендованої літератури

Основна

1. Головинов Н.И., Протопопова В.О. Экономика предприятия. Донецк: ДонГУЭТ, 2003. 204 с.
2. Бойчик І.М. Економіка підприємства: підручник. Київ: Кондор, 2016. 378 с.
3. Кривов'язюк І.В. Економічна діагностика: навч. посіб. Київ: Центр учбової літератури, 2013. 450 с.
4. Демченко В. І., Хотомлянський А. Л., Тюріна В.В. Економіка підприємства: навчально-методичний посібник. Донецьк: ТОВ «Технопак», 2012. 207с.
5. Тюріна В. В. Економіка підприємства: конспект лекцій для студентів економічних спеціальностей денної, заочної, дистанційної форм навчання. Маріуполь: ДонДУУ, 2014. 114 с.
6. Економіка підприємства: навч. посіб. / за заг. ред. Л. С. Шевченко. Харків: Нац. ун-т «Юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого», 2011. 208 с.
7. Економіка підприємства: підручник / За заг. Редакцією С.Ф. Покропивного. Вид. 2-ге, перероб. та доп. Київ: КНЕУ, 2011. 451 с.
9. Гетьман О.О., Шаповал В.М. Економіка підприємства: навчальний посібник Київ: Центр учбової літератури, 2010. 488с.
11. Грещак М.П., Колот В.М., Наливайко А.П. Экономика предприятия: учебник / под. общ. ред. С.Ф. Покропивного. Київ: КНЕУ, 2003. 606 с.
12. Фролова Л.В., Шаруга Л.В., Баранцева С.М., Никитенко Е.А. Формализация планово-экономических расчётов к бизнес-плану предприятия: учебное пособие. онецк: ДонГУЭТ. 2003. 197 с.
13. Положение (стандарт) бухгалтерского учёта 2 «Баланс», утверждённое приказом Министерства финансов Украины от 31.03.99 г. № 87
14. Практикум по курсу «Экономика предприятия» / Под. ред. А.А. Бакунова, Донецк, ДонГУЭТ, 2002. 137 с.

Інформаційні ресурси

15. <http://www.mms.gov.ua>
16. <http://www.molod-kredit.gov.ua>
17. <http://dss.visti.net/cgi-bin/val.sh>
18. <http://fpu.org.ua/>

Семінар 3 «Матеріальні ресурси підприємства» Семінар з виконанням практичних задач

Методи контролю: фронтальне та індивідуальне опитування, розв'язання задач та ситуацій

Завдання для самостійної роботи:

1. Опрацювати конспект лекцій та рекомендовану літературу для обговорення теоретичних питань теми на семінарському занятті.

2. Самостійно опрацюйте питання:

Основні засоби підприємства: економічна сутність, класифікація.

Облік надходження та наявності основних засобів на підприємстві.

Використання виробничих потужностей та основних фондів на підприємстві.

Матеріальні оборотні фонди: ефективність формування та використання.

Виробничі запаси: аналіз надходження та використання.

3. Самостійно виконати індивідуальне завдання 2

За допомогою економічної звітності окремого підприємства (Баланс, Звіт про фінансові результати) провести аналіз матеріальних ресурсів підприємства (таблиці 19-21) та зробити висновки щодо їх ефективності.

Таблиця 19 – Аналіз основних фондів підприємства

Найменування статті	На початок року		На кінець року		Відхилення	
	сума, тис.грн	пит. вага в активах підприємс тва %	сума, тис.грн	пит. вага в активах підприємс тва %	по сумі, тис.грн	по пит.вазі, %
3. Основні засоби						
3.1. Залишкова вартість						
3.2. Первинна вартість						
3.3 Знос						

Таблиця 20 – Показники ефективності використання основних фондів підприємства

Показники	Одиниці виміру	Попередній рік	Звітний рік	Темп зміни, %	Відхилен ня (+;-)
Фондовіддача	коэф.				
Фондомісткість	коэф.				
Рентабельність основних фондів	%				
Фондоозброєність	коэф.				
Інтегральний показник ефективності використання основних фондів	коэф.				

Таблиця 21 – Показники стану і руху основних фондів

Показники	Од. виміру	Минулий рік	Звітний рік	Відхилен ня (+,-)	Темп зміни %
Коефіцієнт оновлення основних фондів	коэф.				
Коефіцієнт зносу основних фондів	коэф.				

Коефіцієнт придатності основних фондів	коєф.				
Фондооснащеність	тис.грн./чол.				
Фондоозброєність	тис.грн./чол.				

4. Виконати тестові завдання

1. Сукупність речових елементів, які беруть участь у господарській діяльності підприємства, в її обслуговуванні, або виступають результатом цієї діяльності у вигляді готової продукції, запропонованої до продажу або власного споживання

- A. матеріальні ресурси
- B. нематеріальні ресурси
- C. організаційні ресурси
- D. виробничі ресурси

2. В структурі матеріальних ресурсів засоби праці та предмети праці характеризують

- A. виробничі фонди
- B. фонди обігу
- C. резервні фонди
- D. капітальні вкладення

3. Витрати на проектування і освоєння нових продуктів характеризують

- A. виробничі фонди
- B. фонди обігу
- C. резервні фонди
- D. капітальні вкладення

4. Засоби праці включають

- A. верстати, машини, устаткування, інструменти тощо
- B. будівлі, приміщення, засоби опалення
- C. сировину, напівфабрикати, матеріали
- D. готову продукцію, товарні запаси

5. Сукупність предметів праці, які повністю споживаються в кожному виробничому циклі, змінюють або повністю використовують свою натуральну форму, переносячи свою вартість на вартість виробленої продукції

- A. основні фонди
- B. оборотні фонди
- C. фонди обігу
- D. фінансові ресурси

6. Основні фонди підприємства

А. беруть участь у технологічному процесі цілком і багаторазово в якості засобів праці і переносять свою вартість на продукт частинами в міру зносу протягом ряду кругообігів

В. беруть участь у технологічному процесі частками в якості засобів та предметів праці і переносять свою вартість на продукт частинами в міру зносу протягом ряду кругообігів

С. переносять свою вартість на продукт рівними частинами в міру зносу протягом одного кругообігу

Д. використовується протягом одного кругообігу в якості засобів та предметів праці

7. Час, протягом якого здійснюється оборот вартості основних засобів, називається

А. терміном служби основних засобів

В. строком окупності основних фондів

С. кругообігом основних фондів

Д. виробничим циклом

8. За економічним призначенням і характером функціонування основні фонди діляться

А. виробничі і невиробничі

В. активні і пасивні

С. будівлі, споруди, обладнання

Д. власні, орендовані, залучені

9. За роллю в здійсненні виробничо-технологічного процесу основні фонди діляться

А. виробничі і невиробничі

В. активні і пасивні

С. будівлі, споруди, обладнання

Д. власні, орендовані, залучені

10. Сукупність засобів праці, які виступають в якості основних і деяких оборотних фондів самого підприємства і в якості основних фондів інших суб'єктів ринку, але які використовуються даним підприємством:

А. склад основних фондів підприємства

В. структура основних фондів підприємства

С. матеріально-технічна база підприємства

Д. технологічна база підприємства

11. Існує вид зносу основних фондів

А. технологічний

В. науково-технічний

- C. економічний
- D. моральний

12. Моральний знос основних фондів залежить від параметрів

- A. особливості технологічного процесу
- B. створення нових більш прогресивних видів основних засобів
- C. інтенсивності та умови використання основних фондів
- D. кількості законсервованого обладнання

13. Амортизація

- A. вартість основних виробничих засобів і нематеріальних активів з урахуванням витрат на їх придбання, виготовлення або поліпшення
- B. це грошове вираження вартості зносу
- C. одночасне перенесення вартості основних виробничих засобів на вироблену продукцію
- D процес експлуатації основних засобів

14. Амортизація не нараховується на вартість

- A. основних засобів
- B. будівель та споруд
- C. оборотних активів
- D. незавершеного будівництва

15. Напряму впливають на розмір амортизації

- A. рівень інфляції
- B. кількість виготовленої продукції
- C. балансова вартість основних фондів
- D. рентабельність виробництва

16. Якщо зменшити норми амортизації,

- A. уповільниться процес перенесення вартості основних фондів на продукцію
- B. збільшиться валовий прибуток підприємства
- C. зменшиться валові витрати
- D. збільшиться рентабельність підприємства

17. Коефіцієнт фондоозброєності визначається відношенням

- A. чисельності персоналу до середньорічної вартості основних виробничих фондів
- B. середньорічної вартості основних виробничих фондів до чисельності персоналу
- C. середньорічної вартості основних фондів до обсягу виробництва
- D. обсягу виробництва до середньорічної вартості основних виробничих фондів

18. Фондомісткість розраховується відношенням

- A. вартості основних виробничих фондів до обсягу виробництва
- B. вартості основних виробничих фондів до чисельності персоналу
- C. обсягу виробництва до вартості основних виробничих фондів
- D. залишкової вартості основних засобів до їх первісної вартості

Список рекомендованої літератури

Основна

1. Бойчик І.М. Економіка підприємства: підручник. Київ: Кондор, 2016. 378 с.
2. Кривов'язюк І.В. Економічна діагностика: навч. посіб. Київ: Центр учбової літератури, 2013. 450 с.
3. Демченко В. І., Хотомлянський А. Л., Тюріна В.В. Економіка підприємства: навчально-методичний посібник. Донецьк: ТОВ «Технопак», 2012. 207с.
4. Тюріна В. В. Економіка підприємства: конспект лекцій для студентів економічних спеціальностей денної, заочної, дистанційної форм навчання. Маріуполь: ДонДУУ, 2014. 114 с.
5. Економіка підприємства: навч. посіб. / за заг. ред. Л. С. Шевченко. Харків: Нац. ун-т «Юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого», 2011. 208 с.
6. Економіка підприємства: підручник / За заг. Редакцією С.Ф. Покропивного. Вид. 2-ге, перероб. та доп. Київ: КНЕУ, 2011. 451 с.
7. Грещак М.П., Колот В.М., Наливайко А.П. Экономика предприятия: учебник / под. общ. ред. С.Ф. Покропивного. Київ: КНЕУ, 2003. 606 с.
8. Фролова Л.В., Шаруга Л.В., Баранцева С.М., Никитенко Е.А. Формализация планово-экономических расчётов к бизнес-плану предприятия: учебное пособие. онецк: ДонГУЭТ. 2003. 197 с.
9. Положение (стандарт) бухгалтерского учёта 2 «Баланс», утверждённое приказом Министерства финансов Украины от 31.03.99 г. № 87
10. Положение (стандарт) бухгалтерского учёта 7 «Основные средства», утверждённое приказом Министерства финансов Украины от 27.04.2000 г. № 92
11. Практикум по курсу «Экономика предприятия» / Под. ред. А.А. Бакунова, Донецк, ДонГУЭТ, 2002. 137 с.

Інформаційні ресурси

12. <http://www.mms.gov.ua>
13. <http://www.molod-kredit.gov.ua>
14. <http://dss.visti.net/cgi-bin/val.sh>
15. <http://fpu.org.ua/>

Семінар 4 «Нематеріальні ресурси та активи підприємства»

Семінар з виконанням практичних задач

Методи контролю: фронтальне та індивідуальне опитування

Завдання для самостійної роботи:

1. Опрацювати конспект лекцій та рекомендовану літературу для обговорення теоретичних питань теми на семінарському занятті.

2. Самостійно опрацюйте питання:

Взаємозалежність нематеріальних та фінансово-кредитних ресурсів підприємства.

Особливості та характеристика ліцензування підприємницької діяльності.

Інтелектуальна власність підприємства.

Промислове нововведення: характеристика основних фаз.

Інноваційна активність підприємства

3. Виконати тестові завдання

1. Складова частина потенціалу підприємства, здатна приносити користь протягом тривалого періоду часу, для якої характерна відсутність матеріальної основи отримання доходу та невизначеність розмірів майбутнього прибутку від її використання

- A. нематеріальні ресурси
- B. нематеріальні активи
- C. активні частина нематеріальних ресурсів
- D. інтелектуальна власність

2. У складі об'єктів інтелектуальної власності підприємства виділяють

- A. винаходи, промислові зразки, корисні моделі, товарні знаки і знаки обслуговування
- B. фірмове найменування, способи захисту від недобросовісної конкуренції
- C. об'єкти промислової власності, об'єкти, що охороняються авторським правом і змішаними правами
- D. усі ресурси нематеріального походження

3. До об'єктів промислової власності підприємства належать

- A. бази даних та бази знань
- B. винаходи, промислові зразки, корисні моделі, товарні знаки і знаки обслуговування, фірмове найменування, способи захисту від недобросовісної конкуренції
- C. об'єкти промислової власності, об'єкти, що охороняються авторським правом і змішаними правами

D. усі ресурси нематеріального походження

4. Винаходи

A. відзначене істотною новизною рішення технічної задачі в будь-якій галузі народного господарства, що дає позитивний ефект

B. нове, придатне до здійснення промисловим способом художнє вирішення виробу, в якому досягається єдність технічних і естетичних властивостей

C. нові по виду, формі, розміщенню частин чи будівлі моделі

D. оригінальні позначення, які мають правовий захист і призначені для виділення даного товару серед інших подібних

5. Промисловий зразок

A. відзначене істотною новизною рішення технічної задачі в будь-якій галузі народного господарства, що дає позитивний ефект

B. нове, придатне до здійснення промисловим способом художнє вирішення виробу, в якому досягається єдність технічних і естетичних властивостей

C. нові по виду, формі, розміщенню частин чи будівлі моделі

D. оригінальні позначення, які мають правовий захист і призначені для виділення даного товару серед інших подібних

6. Корисна модель

A. відзначене істотною новизною рішення технічної задачі в будь-якій галузі народного господарства, що дає позитивний ефект

B. нове, придатне до здійснення промисловим способом художнє вирішення виробу, в якому досягається єдність технічних і естетичних властивостей

C. нові по виду, формі, розміщенню частин чи будівлі моделі

D. оригінальні позначення, які мають правовий захист і призначені для виділення даного товару серед інших подібних

7. Встановлене позначення підприємства або окремої особи, від імені якої здійснюється виробнича або інша діяльність

A. фірмове найменування

B. товарний знак

C. торговий знак

D. знак обслуговування

8. Певна сукупність програмних, організаційних і технічних засобів, які відповідним чином систематизовані і сконцентровані в певному місці і придатні для читання машиною

A. база даних

B. суміжні права

C. програмне забезпечення

D. база знань

9. Незахищені збереженими документами і не оприлюднені знання і досвід науково-технічного, виробничого, управлінського, комерційного, фінансового та іншого характеру, які можуть бути використані для виробництва товарів і послуг

- A. гудвіл
- B. ноу-хау
- C. раціоналізаторська пропозиція
- D. комерційна таємниця

10. Сукупність будь-яких видів інформації про діяльність підприємства, розголошення якої може завдати шкоди інтересам даного підприємства, або заподіяти економічні збитки

- A. гудвіл
- B. ноу-хау
- C. раціоналізаторська пропозиція
- D. комерційна таємниця

11. До складу нематеріальних активів включаються права

- A. що виникають внаслідок володіння патентами і свідоцтвами на відповідні об'єкти промислової власності
- B. що виникають внаслідок володіння об'єктами авторського права і суміжних прав
- C. організаційні витрати на створення підприємства
- D. усе вищеперераховане

12. Виключне право, яке надає патент

- A. існує лише на території тієї країни, яка видала патент
- B. існує на території тих країн, які вказані в договорі
- C. існує на території тієї країни звідки патентовласник
- D. існує на території різних країн незалежно від того, звідки патентовласник

13. Правова охорона знаків для товарів і послуг та фірмового найменування здійснюється на основі

- A. міжнародної реєстрації
- B. державної реєстрації
- C. регіональної реєстрації
- D. місцевої реєстрації

14. Відомості, що відносяться до «ноу-хау»

- A. підлягають державній реєстрації у встановлених законом випадках
- B. можуть бути зареєстровані за бажанням правовласника
- C. не є об'єктом державної реєстрації
- D. не є власністю підприємства

15. При якому методі розраховується сума витрат в сучасних цінах, яка необхідна для створення нової копії оцінюваного активу

- A. метод початкових витрат
- B. метод вартості заміщення
- C. метод відновної вартості
- D. метод капіталізації прибутку

16. Дисконтуванням - називається процес

- A. знаходження справжньої вартості активу, якщо відома їх майбутня вартість
- B. розрахунку вартості активу шляхом діленням чистого прибутку на ставку капіталізації
- C. визначення розмірів платежів за комерційне використання майна
- D. розрахунку сумарної поточної вартості майбутніх прибутків

17. Оберіть визначення нетрадиційному об'єкту інтелектуальної власності гудвіл

- A. незахищені збереженими документами і не оприлюднені знання і досвід науково-технічного, виробничого, управлінського, комерційного, фінансового та іншого характеру, які можуть бути використані для виробництва товарів і послуг
- B. перевищення вартості придбання над часткою покупця у справедливій вартості придбаних ідентифікованих активів і зобов'язань на дату придбання
- C. технічне рішення, що є новим і корисним для підприємства, якому вона подана
- D. сукупність будь-яких видів інформації про діяльність підприємства, розголошення якої може завдати шкоди інтересам даного підприємства, або заподіяти економічні збитки

18. Норму амортизаційних відрахувань нематеріальних активів установлює підприємство залежно

- A. від стану нематеріальних активів
- B. від вартості окремого виду нематеріальних активів
- C. від терміну використання окремого виду нематеріальних активів
- D. від статусу підприємства, якому належать нематеріальні активи

Список рекомендованої літератури

Основна

1. Демченко В. І., Хотомлянський А. Л., Тюріна В.В. Економіка підприємства: навчально-методичний посібник. Донецьк: ТОВ «Технопак», 2012. 207с.
2. Тюріна В. В. Економіка підприємства: конспект лекцій для студентів економічних спеціальностей денної, заочної, дистанційної форм навчання. Маріуполь: ДонДУУ, 2014. 114 с.

3. Економіка підприємства: навч. посіб. / за заг. ред. Л. С. Шевченко. Харків: Нац. ун-т «Юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого», 2011. 208 с.
4. Економіка підприємства: підручник / За заг. Редакцією С.Ф. Покропивного. Вид. 2-ге, перероб. та доп. Київ: КНЕУ, 2011. 451 с.
5. Фролова Л.В., Шаруга Л.В., Бакунов А.А. Экономика предприятия в структурно-логических схемах. Учебное пособие для студентов экономических специальностей. Донецк, ДонГУЭТ, 2005. 173 с.
6. Гетьман О.О., Шаповал В.М. Економіка підприємства: навчальний посібник Київ: Центр учбової літератури, 2010. 488с.
7. Грещак М.П., Колот В.М., Наливайко А.П. Экономика предприятия: учебник / под. общ. ред. С.Ф. Покропивного. Київ: КНЕУ, 2003. 606 с.
8. Фролова Л.В., Шаруга Л.В., Баранцева С.М., Никитенко Е.А. Формализация планово-экономических расчётов к бизнес-плану предприятия: учебное пособие. онецк: ДонГУЭТ. 2003. 197 с.
9. Практикум по курсу «Экономика предприятия» / Под. ред. А.А. Бакунова, Донецк, ДонГУЭТ, 2002. 137 с.

Інформаційні ресурси

10. <http://www.mms.gov.ua>
11. <http://www.molod-kredit.gov.ua>
12. <http://dss.visti.net/cgi-bin/val.sh>
13. <http://fpu.org.ua/>

Семінар 5 «Фінансові ресурси підприємства» Семінар з виконанням практичних задач

Методи контролю: фронтальне та індивідуальне опитування, розв'язання задач та ситуацій

Завдання для самостійної роботи:

1. Опрацювати конспект лекцій та рекомендовану літературу для обговорення теоретичних питань теми на семінарському занятті.
2. Самостійно опрацюйте питання:
Організація фінансів підприємства: особливості та оцінка.
Показники стану власних фінансових ресурсів.
Організація оборотного капіталу: теоретичні основи.
Малий бізнес: фінансово-кредитні механізми.
Інвестиційна політика підприємства.
Інвестиційна діяльність: економічний зміст, мета та завдання.

3. Самостійно виконати індивідуальне завдання 3

За допомогою економічної звітності окремого підприємства (Баланс, Звіт про фінансові результати) провести аналіз оборотних активів підприємства (таблиця 22) та зробити висновки щодо його ефективності.

Таблиця 22 – Показники ефективності використання оборотних активів

Показники	Одиниці виміру	Попередній період	Звітний період	Темп зміни, %	Відхилення (+;-)
Показники ефективності використання оборотних активів					
Середньорічна вартість оборотних активів	тис. грн.				
Виручка від реалізації продукції	тис. грн.				
Чистий прибуток	тис. грн.				
Коефіцієнт обертальності оборотних активів	оборотів				
Тривалість одного оборота оборотних активів	днів				
Рентабельність оборотних активів	%				
Інтегральний показник ефективності використання основних фондів	коэф.				

4. Виконати тестові завдання

1. Економічні відносини, виражені в планомірному формуванні та рух грошових коштів, їх формуванні в формі доходів і фондів, розподілі та використанні

- A. фінанси підприємства
- B. фінансові ресурси
- C. фінансові стосунки
- D. формування фінансових ресурсів

2. Основні фінансові плани країни

- A. Стратегія розвитку країни
- B. Державний бюджет
- C. Концепція розвитку країни
- D. Податковий кодекс України

3. До власних коштів підприємства відносяться

- A. статутний фонд
- B. прибуток від усіх видів діяльності
- C. амортизаційні відрахування
- D. усе вищеперераховане

4. До засобів, що мобілізуються на фінансовому ринку відносяться

- A. статутний фонд; прибуток від усіх видів діяльності; амортизаційні відрахування
- B. продаж власних акцій та інших цінних паперів; кредитні інвестиції
- C. страхові відшкодування за настали ризикам; фінансові ресурси, що надійшли від інших структурних підрозділів, об'єднань
- D. дивіденди і відсотки з цінних паперів інших емітентів; бюджетні субсидії

5. Кредиторська заборгованість, яка постійно знаходиться в розпорядженні підприємства (заборгованість по заробітній платі, кошти для відрахування в пенсійний фонд, фонд страхування), резерви майбутніх платежів

- A. залучені кошти
- B. стійкі пасиви
- C. власний капітал
- D. мобілізовані кошти

6. Оборотні фонди відрізняються від фондів обігу

- A. строком обертання
- B. оборотні фонди формуються в сфері виробництва, а фонди обігу в сфері обігу
- C. способом окупності
- D. немає правильної відповіді

7. Частина виробничих фондів, які повністю споживаються у виробничому циклі, змінюючи свою натурально-речову форму, у формі предметів праці, які становлять матеріальну основу виробленої продукції або сприяють її виробництва

- A. оборотні фонди
- B. фонди обігу
- C. оборотні активи
- D. структура оборотних фондів

8. Сировина, основні і допоміжні матеріали, паливо, покупні напівфабрикати і комплектуючі товари, тара і тарні матеріали, запасні частини для ремонту основних фондів формують

- A. виробничі запаси
- B. незавершене виробництво
- C. малоцінні та швидкозношувані предмети
- D. незакінчена продукція

9. Використовуються такі методи нормування матеріальних ресурсів підприємства

- A. аналітично-розрахунковий
- B. дослідницько-лабораторний
- C. звітно-статистичний

D. усе вищеперераховане

10. Гроші в касі підприємства, на банківських рахунках і кошти в розрахунках, цінні папери та інші елементи (акції, облігації, векселі, сертифікати, чеки інших підприємств), формують

- A. засоби підприємства на банківських рахунках
- B. фінансові ресурси підприємства
- C. грошові кошти підприємства
- D. капітал підприємства

11. В економічній роботі підприємства слід розрізняти такі економічні категорії

- A. гроші
- B. фінанси
- C. фінансові ресурси
- D. всі відповіді правильні

12. Основний фінансовий план країни

- A. державний бюджет, який представляє місцеві фонди грошових коштів
- B. державний бюджет, який представляє централізований фонд грошових коштів
- C. регіональний бюджет
- D. програма розвитку країни

13. Формування фінансових ресурсів підприємства здійснюється за рахунок

- A. власних коштів
- B. прирівняних до власних коштів
- C. власних і прирівняних до них коштів
- D. коштів юридичних та фізичних осіб

14. Для більшості матеріальних витрат норма формується за формулою

- A. $N_{затр} = Чис + Отх + Зт$
- B. $N_{затр} = Чис + Отх$
- C. $N_{затр} = Чис + Зт$
- D. $N_{затр} = Чис + Отх + Вп$

15. Методи використовуються для нормування матеріальних ресурсів

- A. аналітично-розрахункові
- B. дослідницько-лабораторні
- C. звітно-статистичний
- D. аналітично-розрахункові; дослідницько-лабораторні; звітно-статистичні

16. Рухому частину фінансових ресурсів становлять

- A. оборотні акції

- B. активи
- C. оборотні активи
- D. необоротні активи

17. До готової продукції належить продукція

- A. знаходиться на складах, відвантажена, але не сплачена
- B. знаходиться на складах, відвантажена та сплачена
- C. знаходиться на складах і не відвантажена
- D. знаходиться на складах, відвантажена та частково сплачена

18. Сукупність грошових коштів необхідних для формування оборотних фондів і фондів обігу на підприємстві

- A. оборотні засоби
- B. оборотні активи підприємства
- C. активи підприємства
- D. усі відповіді вірні

19. Гроші утворюють

- A. матеріальну основу надання кредитів
- B. матеріальну основу функціонування фінансів
- C. нематеріальну основу функціонування фінансів
- D. матеріально-технічну основу ресурсів

Список рекомендованої літератури

Основна

1. Демченко В. І., Хотомлянський А. Л., Тюріна В.В. Економіка підприємства: навчально-методичний посібник. Донецьк: ТОВ «Технопак», 2012. 207с.
2. Тюріна В. В. Економіка підприємства: конспект лекцій для студентів економічних спеціальностей денної, заочної, дистанційної форм навчання. Маріуполь: ДонДУУ, 2014. 114 с.
3. Економіка підприємства: навч. посіб. / за заг. ред. Л. С. Шевченко. Харків: Нац. ун-т «Юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого», 2011. 208 с.
4. Економіка підприємства: підручник / За заг. Редакцією С.Ф. Покропивного. Вид. 2-ге, перероб. та доп. Київ: КНЕУ, 2011. 451 с.
5. Фролова Л.В., Шаруга Л.В., Бакунов А.А. Экономика предприятия в структурно-логических схемах. Учебное пособие для студентов экономических специальностей. Донецк, ДонГУЭТ, 2005. 173 с.
6. Гетьман О.О., Шаповал В.М. Економіка підприємства: навчальний посібник Київ: Центр учбової літератури, 2010. 488с.
7. Грещак М.П., Колот В.М., Наливайко А.П. Экономика предприятия: учебник / под. общ. ред. С.Ф. Покропивного. Київ: КНЕУ, 2003. 606 с.
8. Фролова Л.В., Шаруга Л.В., Баранцева С.М., Никитенко Е.А. Формализация

планово-економічних расчётов к бизнес-плану предприятия: учебное пособие. онецк: ДонГУЭТ. 2003. 197 с.

9. Практикум по курсу «Экономика предприятия» / Под. ред. А.А. Бакунова, Донецк, ДонГУЭТ, 2002. 137 с.

Інформаційні ресурси

10. <http://www.mms.gov.ua>
11. <http://www.molod-kredit.gov.ua>
12. <http://dss.visti.net/cgi-bin/val.sh>
13. <http://fpu.org.ua/>

Семінар 6 «Трудові ресурси підприємства» Семінар з виконанням практичних задач

Методи контролю: фронтальне та індивідуальне опитування, розв'язання задач та ситуацій

Завдання для самостійної роботи:

1. Опрацювати конспект лекцій та рекомендовану літературу для обговорення теоретичних питань теми на семінарському занятті.

2. Самостійно опрацюйте питання:

Трудовий потенціал, трудовий капітал, трудові ресурси.

Трудове життя: підвищення якості.

Розвиток трудових ресурсів на підприємстві.

Структура кадрів на підприємстві. Аналіз та оцінка забезпеченості підприємства. Заробітна плата: соціально-економічна сутність.

Організація преміювання персоналу. Доплати й надбавки до заробітної плати.

Тарифні сітки та тарифні ставки: роль та значення.

Оплата праці: форми та системи, розподіл заробітку, контрактна система.

Потенціал та потреби людини: структура потреб, трудовий потенціал та його реалізація.

Оплата праці як мотивація.

3. Самостійно виконати індивідуальне завдання 4

За допомогою економічної звітності окремого підприємства (Баланс, Звіт про фінансові результати, звіт з праці) провести аналіз трудового потенціалу підприємства (таблиці 23, 24) та зробити висновки щодо його ефективності.

Таблиця 23 – Динаміка показників з праці і заробітної платні

Показники	Одиниці виміру	Попередній рік	Звітний рік	Зміна, (+,-)	Темп росту
Виручка від реалізації без ПДВ в поточних цінах	тис. грн.				
Виручка від реалізації без ПДВ в зіставних цінах					
Середньооблікова чисельність	осіб				
в т.ч. основних виробничих робітників	осіб				
Продуктивність праці в порівняльних цінах:					
виручка на 1 середньооблікового працівника	тис. грн.				
виручка на 1 виробничого працівника	тис. грн.				
Фонд оплати праці	тис. грн.				
Середня зарплата в місяць	грн.				

Таблиця 24 - Показники ефективності використання трудових ресурсів підприємства

Показники	Одиниці виміру	Попередній період	Звітний період	Темп зміни, %	Відхилення (+;-)
Продуктивність праці	тис. грн./осіб				
Трудомісткість	коеф.				
Виручка на 1 грн. фонду оплати праці	грн.				
Прибуток на 1 грн. фонду оплати праці	грн.				

4. Виконати тестові завдання

1. Здатність людини до праці, тобто сукупність фізичних і духовних сил, які він використовує в процесі виробництва характеризує

- A. людський капітал
- B. робочу силу
- C. трудові ресурси
- D. трудовий потенціал

2. Сукупність якостей, які визначають продуктивність праці і можуть стати джерелом доходу для працівника і організації характеризує

- A. людський капітал
- B. робочу силу
- C. трудові ресурси
- D. трудовий потенціал

3. Інтегральна характеристика кількості, якості і заходи сукупної здатності до праці, якої визначаються можливості персоналу організації щодо участі у трудовій діяльності

- A. людський капітал
- B. робочу силу
- C. трудові ресурси
- D. трудовий потенціал

4. До складу елементів трудового потенціалу вченими включаються

- A. психологічні, особистісні, інтелектуальні, кваліфікаційні та інші можливості персоналу
- B. інтелектуальні, кваліфікаційні та інші можливості персоналу
- C. фізіологічні, психологічні, особистісні, інтелектуальні
- D. фізіологічні, психологічні, особистісні, інтелектуальні, кваліфікаційні та інші можливості персоналу

5. В залежності від характеру виконуваних функцій на підприємстві персонал ділиться

- A. керівники, фахівці, службовці, робітники
- B. основний та допоміжний персонал
- C. промислово-виробничий та торговельно-оперативний персонал
- D. високо-кваліфікований та некваліфікований персонал

6. Сукупність знань, навичок і особистісних якостей, що дозволяє вирішувати певне завдання (або сукупність завдань)

- A. кадрова політика підприємства
- B. компетенція персоналу
- C. кваліфікація персоналу
- D. рівень кваліфікації персоналу

7. Досягнення мети кадрової політики підприємства ґрунтується на таких функціях

- A. розробка стратегії формування та використання персоналу, набір і формування необхідних категорій персоналу
- B. підготовка персоналу до відповідної професійної діяльності, контроль відповідності персоналу конкретним потребам підприємства;
- C. мотивація належної якості та продуктивності праці, постійний моніторинг безпеки праці, забезпечення соціальної захищеності персоналу
- D. усе вищеперераховане

8. Кількість працівників, які повинні знаходитися щодня на робочих місцях при встановленому режимі роботи підприємства

- A. облікова чисельність
- B. явочна чисельність

- C. середньооблікова чисельність
- D. нормативна чисельність

9. Чисельність персоналу за певний період (середньомісячна, середньоквартальна і середньорічна)

- A. облікова чисельність
- B. явочна чисельність
- C. середньооблікова чисельність
- D. нормативна чисельність

10. Показник, який показує: скільки звільнених працівників припадає на 1-го середньооблікової працівника

- A. коефіцієнт плинності персоналу
- B. коефіцієнт обороту з вибуття
- C. коефіцієнт сталості кадрів
- D. коефіцієнт стабільності персоналу

11. Продуктивність праці

- A. здатність працівників випускати певну кількість продукції за одиницю часу
- B. показник, що характеризує інтенсивність праці
- C. сукупність властивостей людини як робочої сили
- D. витрати живої праці

12. Розрахунок продуктивності праці за чисельно-вартісним виміром розраховується за формулою

- A. $ПТ_{cm} = \frac{T(B_p)}{Ч}$
- B. $ПТ_{чн} = \frac{Q}{Ч}$ (т, кг, шт. і т.д.)
- C. $ПТ_{чн} = \frac{Ч_{нок}}{Ч_{раб}}$
- D. немає правильної відповіді

13. Соціально-економічні функції, які виконують показники продуктивності праці

- A. планову; облікову; стимулюючу
- B. планову; стимулюючу
- C. облікову; контрольну
- D. організаційну; облікову, планову

14. Фактори підвищення продуктивності праці, які впливають на діяльність підприємства

- A. природні та виробничі
- B. зовнішні та технологічні
- C. зовнішні та внутрішні
- D. об'єктивні та суб'єктивні

15. Заробітна плата поділяється

- A. основну, додаткову і інші заохочувальні та компенсаційні виплати
- B. основну та компенсаційні виплати
- C. додаткову та заохочувальну виплату
- D. основна та інші заохочувальні виплати

16. Формула, за якою визначається заробіток робітника на підприємстві

- A. $D_{нвс} = S \times T \times K_{вн}$
- B. $D_{в\ прог} = p n_0 + p_i n_i$
- C. $D = p n_0 + p_i n_i$
- D. $D_{нвс} = S \times T$

17. До зовнішніх факторів підвищення продуктивності праці відносять

- A. законодавство, політику і стратегію держави
- B. ринкову інфраструктуру
- C. макроструктурні зрушення у суспільстві, природні ресурси
- D. усі перераховані фактори

18. Винагорода за виконану роботу відповідно до встановлених норм праці, у вигляді тарифних ставок і відрядних розцінок для робітників

- A. додаткова зарплата
- B. фіксована виплата
- C. основна зарплата
- D. компенсаційна виплата

19. Погодинна форма оплати праці включає такі системи

- A. просту погодинну та почасово преміальну
- B. просту преміальну та тарифну розцінку
- C. оклад та погодинно-преміальну
- D. немає правильної відповіді

Список рекомендованої літератури

Основна

1. Головинов Н.И., Протопопова В.О. Экономика предприятия. Донецк: ДонГУЭТ, 2003. 204 с.

2. Демченко В. І., Хотомлянський А. Л., Тюріна В.В. Економіка підприємства: навчально-методичний посібник. Донецьк: ТОВ «Технопак», 2012. 207с.
3. Тюріна В. В. Економіка підприємства: конспект лекцій для студентів економічних спеціальностей денної, заочної, дистанційної форм навчання. Маріуполь: ДонДУУ, 2014. 114 с.
4. Економіка підприємства: навч. посіб. / за заг. ред. Л. С. Шевченко. Харків: Нац. ун-т «Юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого», 2011. 208 с.
5. Економіка підприємства: підручник / За заг. Редакцією С.Ф. Покропивного. Вид. 2-ге, перероб. та доп. Київ: КНЕУ, 2011. 451 с.
6. Гетьман О.О., Шаповал В.М. Економіка підприємства: навчальний посібник Київ: Центр учбової літератури, 2010. 488с.
7. Грещак М.П., Колот В.М., Наливайко А.П. Економіка підприємства: учебник / под. общ. ред. С.Ф. Покропивного. Київ: КНЕУ, 2003. 606 с.
8. Фролова Л.В., Шаруга Л.В., Баранцева С.М., Никитенко Е.А. Формализация планово-экономических расчётов к бизнес-плану предприятия: учебное пособие. онецк: ДонГУЭТ. 2003. 197 с.
9. Практикум по курсу «Экономика предприятия» / Под. ред. А.А. Бакунова, Донецк, ДонГУЭТ, 2002. 137 с.

Інформаційні ресурси

10. <http://www.mms.gov.ua>
11. <http://www.molod-kredit.gov.ua>
12. <http://dss.visti.net/cgi-bin/val.sh>
13. <http://fpu.org.ua/>

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2 ВИЗНАЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНИХ РЕЗУЛЬТАТІВ ТА ФІНАНСОВГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА

Семінар 7 «Визначення обсягів господарської діяльності промислового підприємства» Семінар з виконанням практичних задач

Методи контролю: фронтальне та індивідуальне опитування

Завдання для самостійної роботи:

1. Опрацювати конспект лекцій та рекомендовану літературу для обговорення теоретичних питань теми на семінарському занятті.
2. Самостійно опрацювати питання

Продукція промислового підприємства: матеріально-технічне забезпечення форми і системи, обчислення потреби у матеріалах.

Продукція промислового підприємства: аналіз випуску та реалізації.

Виробничий процес: поняття, структура і принципи організації

Виробнича потужність підприємства.

3. Виконати тестові завдання

1. Облік і планування виробництва товарів для подальшої реалізації і внутрішнього споживання здійснюється

- A. в натуральних показниках, в умовно-натуральних показниках
- B. в трудових показниках
- C. у вартісних показниках
- D. усе вищеперераховане

2. Сукупність різновидів продукції кожного найменування, які відрізняються відповідними техніко-економічними показниками (типорозмірами, сортами, потужністю, продуктивністю, класами, дизайном)

- A. номенклатура продукції
- B. асортимент продукції
- C. обсяг виробництва продукції
- D. каталог продукції

3. Вартість готової продукції, отриманої в результаті виробничої діяльності підприємства, закінчених робіт і послуг призначених для реалізації на сторону

- A. валова продукція
- B. товарна продукція
- C. реалізована продукція
- D. чиста продукція

4. Новостворена на підприємстві вартість, яка характеризує результати використання власного трудового потенціалу

- A. валова продукція
- B. товарна продукція
- C. реалізована продукція
- D. чиста продукція

5. Залежність між валовий, товарної, реалізованої і чистою продукцією

- A. $V_{ВП}$ менше $V_{ТП}$ більше V_p більше $V_{ЧП}$
- B. $V_{ВП}$ більше $V_{ТП}$ менше V_p менше $V_{ЧП}$
- C. $V_{ВП}$ менше $V_{ТП}$ більше V_p менше $V_{ЧП}$
- D. $V_{ВП}$ більше $V_{ТП}$ більше V_p більше $V_{ЧП}$

6. До обсягів діяльності на підприємствах транспорту відноситься

- A. випуск продукції і обсяги її реалізації
- B. фізичний вантажообіг або пасажирооборот
- C. послуги юридичним і фізичним особам
- D. обсяг діяльності, який може включати як виконану роботу, так і надані послуги

7. Номенклатура продукції

- A. сукупність різновидів продукції кожного найменування, які відрізняються відповідними техніко-економічними показниками
- B. власна назва з урахуванням індивідуальних особливостей
- C. групування різних видів і сортів товарів
- D. перелік найменувань виробів, які передбачаються планом виробництва продукції

8. Обсяг виробництва продукції, робіт, послуг на підприємствах в вартісному вираженні вимірюється такими показниками

- A. валова продукція; реалізована продукція; товарна продукція; чиста продукція
- B. реалізована продукція; товарна продукція; оборотна продукція
- C. внутрішня продукція; товарна продукція; оборотна продукція
- D. товарна продукція; оборотна продукція, додаткова продукція

9. Очікуваний обсяг реалізації

- A. фактична виручка від реалізації за неповний звітний період плюс плановий обсяг реалізації до кінця звітного періоду, скоректовані на нинішній рівень функціонування підприємства
- B. фактична виручка від реалізації за звітний період плюс
- C. базова виручка від реалізації за неповний звітний період плюс фактичний обсяг реалізації, скоректовані на рівень інфляції
- D. немає правильної відповіді

Список рекомендованої літератури

Основна

1. Головинов Н.И., Протопопова В.О. Экономика предприятия. Донецк: ДонГУЭТ, 2003. 204 с.
2. Бойчик І.М. Економіка підприємства: підручник. Київ: Кондор, 2016. 378 с.
3. Кривов'язюк І.В. Економічна діагностика: навч. посіб. Київ: Центр учбової літератури, 2013. 450 с.
4. Демченко В. І., Хотомлянський А. Л., Тюріна В.В. Економіка підприємства: навчально-методичний посібник. Донецьк: ТОВ «Технопак», 2012. 207с.

5. Тюріна В. В. Економіка підприємства: конспект лекцій для студентів економічних спеціальностей денної, заочної, дистанційної форм навчання. Маріуполь: ДонДУУ, 2014. 114 с.
6. Економіка підприємства: навч. посіб. / за заг. ред. Л. С. Шевченко. Харків: Нац. ун-т «Юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого», 2011. 208 с.
7. Економіка підприємства: підручник / За заг. Редакцією С.Ф. Покропивного. Вид. 2-ге, перероб. та доп. Київ: КНЕУ, 2011. 451 с.
8. Фролова Л.В., Шаруга Л.В., Бакунов А.А. Экономика предприятия в структурно-логических схемах. Учебное пособие для студентов экономических специальностей. Донецк, ДонГУЭТ, 2005. 173 с.
9. Гетьман О.О., Шаповал В.М. Економіка підприємства: навчальний посібник Київ: Центр учбової літератури, 2010. 488с.
10. Грещак М.П., Колот В.М., Наливайко А.П. Экономика предприятия: учебник / под. общ. ред. С.Ф. Покропивного. Київ: КНЕУ, 2003. 606 с.
11. Фролова Л.В., Шаруга Л.В., Баранцева С.М., Никитенко Е.А. Формализация планово-экономических расчётов к бизнес-плану предприятия: учебное пособие. онецк: ДонГУЭТ. 2003. 197 с.

Інформаційні ресурси

12. <http://www.mms.gov.ua>
13. <http://www.molod-kredit.gov.ua>
14. <http://dss.visti.net/cgi-bin/val.sh>
15. <http://fpu.org.ua/>

Семінар 8 «Визначення обсягів господарської діяльності торговельного підприємства» Семінар з виконанням практичних задач

Методи контролю: фронтальне та індивідуальне опитування, розв'язання задач та ситуацій

Завдання для самостійної роботи:

1. Опрацювати конспект лекцій та рекомендовану літературу для обговорення теоретичних питань теми на семінарському занятті.
2. Самостійно опрацюйте питання:
Торговельне підприємство: роль комерційної діяльності.
Асортиментна політика та комерційна діяльність підприємства.
Конкурентоздатність товару як вирішальний фактор його комерційного успіху.
Конкурентоспроможність роздрібного торговельного підприємства.

3. Самостійно виконати індивідуальне завдання 5

На основі даних бухгалтерської звітності (Форма 2) проаналізувати виручку від реалізації продукції в динаміці. Розглянути структуру джерел формування валового доходу (табл. 25), оцінити перспективи розвитку окремих напрямків діяльності. Оцінити вплив трудових факторів на динаміку виручки від реалізації (табл. 26)

Таблиця 25 – Структура і динаміка доходів

Показники	Попередній період		Звітний період		Відхилення (+;-)		Темп зміни, %
	тис. грн	пит. вага %	тис. грн	пит. вага %	тис.грн	пит. вага %	
Дохід (виручка) від реалізації							
Податок на додану вартість							
Інші відрахування з доходу							
Чистий дохід (виручка) від реалізації							
Собівартість реалізованої продукції							
Валовий прибуток							
Інші операційні доходи							
Доходи від участі у капіталі							
Інші фінансові доходи							
Інші доходи							
Разом валовий дохід		100		100			

Таблиця 26 – Вплив трудових факторів на виручку від реалізації

Показники	Од. виміру	Попередній період	Звітний період	Відхилення (+;-)	Темп зміни %	Розмір впливу трудових факторів
Чиста виручка від реалізації в порівняльних цінах (Вр ч)	тис. грн.					-
Середньооблікова чисельність робітників (Ч)	осіб					1)
Продуктивність праці (ПП)	тис. грн./особу					2)

$$1) \Delta Vp \text{ ч}_{(ч)} = (Ч_{отч} - Ч_{пр}) \times ПП_{отч}$$

$$2) \Delta Vp \text{ ч}_{(ПТ)} = (ППТ_{отч} - ПП_{пр}) \times Ч_{пр}$$

4. Виконати тестові завдання

1. Основні функції оптової торгівлі

- A. інтегруюча і регулююча
- B. зберігання товарів і формування запасів
- C. маркетингові дослідження ринку, реклами, консультації по експлуатації товарів
- D. усі вищеперераховані

2. Сукупний обсяг продажу великими партіями товарів виробничими і торговими підприємствами, а також посередниками іншим підприємствам і фізичним особам для подальшого продажу населенню або для виробничого споживання або на експорт

- A. товарооборот
- B. оптовий товарооборот
- C. роздрібний товарооборот
- D. біржовий товарооборот

3. Продаж товарів покупцям зі складів оптових підприємств

- A. складській оптовий товарооборот
- B. транзитний оптовий товарооборот
- C. транзитний оптовий товарооборот за участю в розрахунках
- D. валовий товарооборот

4. Продаж товарів для особистого або колективного споживання в обмін на грошові доходи

- A. товарооборот
- B. оптовий товарооборот
- C. роздрібний товарооборот
- D. біржовий товарооборот

5. У роздрібний товарооборот включається

- A. продаж товарів з роздрібною мережею для виробничих потреб
- B. продаж товарів між суб'єктами роздрібною торгівлі
- C. перекидання товарів, повернення товарів
- D. виручку від продажу товарів за певний період

6. Основним об'ємним показником діяльності оптових підприємств виступає

- A. оптовий товарооборот
- B. регіональний товарооборот
- C. обсяг зберігання товарів і формування запасів для страхування від зміни попиту
- D. асортимент товарів

7. Продаж товарів без завезення на склад оптового підприємств представляє собою

- A. складський оборот
- B. складський оборот плюс транзитний за участю в розрахунках
- C. транзитний оборот
- D. товарний оборот

8. У роздрібний товарооборот не включається

- A. виробництво напівфабрикатів
- B. транспортні витрати
- C. продаж товарів для особистого або колективного споживання в обмін на грошові доходи
- D. продаж товарів між суб'єктами роздрібною торгівлі

9. Товарооборот характеризується показниками

- A. обсяг і якість товарів
- B. структура і якість товарів
- C. обсяг реалізації товарів
- D. обсяг і структура реалізації товарів

Список рекомендованої літератури

Основна

1. Головинов Н.И., Протопопова В.О. Экономика предприятия. Донецк: ДонГУЭТ, 2003. 204 с.
2. Бойчик І.М. Економіка підприємства: підручник. Київ: Кондор, 2016. 378 с.
3. Кривов'язюк І.В. Економічна діагностика: навч. посіб. Київ: Центр учбової літератури, 2013. 450 с.
4. Демченко В. І., Хотомлянський А. Л., Тюріна В.В. Економіка підприємства: навчально-методичний посібник. Донецьк: ТОВ «Технопак», 2012. 207с.
5. Тюріна В. В. Економіка підприємства: конспект лекцій для студентів економічних спеціальностей денної, заочної, дистанційної форм навчання. Маріуполь: ДонДУУ, 2014. 114 с.
6. Економіка підприємства: навч. посіб. / за заг. ред. Л. С. Шевченко. Харків: Нац. ун-т «Юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого», 2011. 208 с.
7. Економіка підприємства: підручник / За заг. Редакцією С.Ф. Покропивного. Вид. 2-ге, перероб. та доп. Київ: КНЕУ, 2011. 451 с.
8. Фролова Л.В., Шаруга Л.В., Бакунов А.А. Экономика предприятия в структурно-логических схемах. Учебное пособие для студентов экономических специальностей. Донецк, ДонГУЭТ, 2005. 173 с.
9. Гетьман О.О., Шаповал В.М. Економіка підприємства: навчальний посібник Київ: Центр учбової літератури, 2010. 488с.

10. Грещак М.П., Колот В.М., Наливайко А.П. Экономика предприятия: учебник / под. общ. ред. С.Ф. Покропивного. Київ: КНЕУ, 2003. 606 с.
11. Фролова Л.В., Шаруга Л.В., Баранцева С.М., Никитенко Е.А. Формализация планово-экономических расчётов к бизнес-плану предприятия: учебное пособие. онецк: ДонГУЭТ. 2003. 197 с.

Інформаційні ресурси

12. <http://www.mms.gov.ua>
13. <http://www.molod-kredit.gov.ua>
14. <http://dss.visti.net/cgi-bin/val.sh>
15. <http://fpu.org.ua/>

Семінар 9 «Поточні витрати підприємства» Семінар з виконанням практичних задач

Методи контролю: фронтальне та індивідуальне опитування, розв'язання задач та ситуацій

Завдання для самостійної роботи:

1. Опрацювати конспект лекцій та рекомендовану літературу для обговорення теоретичних питань теми на семінарському занятті.

2. Самостійно опрацюйте питання:

Класифікація виробничих та невиробничих витрат.

Аналіз прямих та непрямих затрат на виробництво.

Ціни на продукцію підприємства: поняття і види.

Цінова політика підприємства: процес формування.

Ціноутворення: стратегія та тактика.

Кошторис виробництва: зміст і методика обчислення.

Стратегія витрат: стратегія видатків і цін на ресурси фірми-виробника.

3. Самостійно виконати індивідуальне завдання 6

На основі даних бухгалтерської звітності (Форма 2) визначити витрати в цілому по підприємству і за основними видами діяльності: за елементами (табл. 27), за функціональною ознакою (табл. 28).

Таблиця 27 – Структура поточних витрат в розрізі елементів операційних витрат

Елементи операційних витрат	Минулий рік		Звітний рік		Відхилення (+;-)		Темп зміни, %
	сума, тис.грн.	пит.вага, %	сума, тис.грн.	пит. вага, %	за сумою	за пит. вагою	

Матеріальні витрати							
Витрати на оплату праці							
Відрахування на соціальні заходи							
Амортизація							
Інші операційні витрати							
Загальна сума операційних витрат		100		100		-	

Таблиця 28 – Структура витрат за функціональною ознакою

Елементи операційних витрат	Попередній рік		Звітний рік		Відхилення (+;-)		Темп зміни, %
	сума, тис.грн.	пит.вага, %	сума, тис.грн.	пит. вага, %	сума, тис.грн.	пит.вага %	
Собівартість реалізованої продукції							
Адміністративні витрати							
Витрати на збут							
Інші операційні витрати							
Інші фінансові витрати							
Інші витрати							
Разом витрат		100		100		-	

Провести аналіз ефективності витрат (табл. 29), сформулювати висновки щодо тенденцій зміни окремих показників.

Таблиця 29 – Показники ефективності витрат виробництва

Показники	Од. вим.	Попередній рік	Звітний рік	Відхилення (+,-)	Темп зміни, %
Витрати виробництва	тис. грн.				
Рівень витрат виробництва до виручки від реалізації	%				
Сума відносної економії (перевитрат)	тис. грн.				
Коефіцієнт витрато віддачі	коеф.				
Рентабельність виробництва	%				

4. Виконати тестові завдання

1. Грошовий вираз витрат виробничо-торговельних факторів, необхідних для здійснення підприємством своєї господарської діяльності (виробничої та (або) комерційної)

- A. одноразові витрати
- B. поточні витрати
- C. витрати виробництва та обігу
- D. реальні інвестиції

2. Збитки від інвестицій в асоційовані, дочірні або спільні підприємства, які обліковуються методом участі в капіталі

- A. фінансові витрати
- B. втрати від участі в капіталі
- C. інші витрати
- D. надзвичайні витрати

3. Основна складова основної частини поточних витрат підприємства

- A. витрати виробництва і обертання
- B. витрати на виробничо-торговельні операції
- C. витрати обігу
- D. немає правильної відповіді

4. Витрати від операційної діяльності містять

- A. витрати, що включаються в собівартість реалізованих товарів
- B. витрати від фінансової діяльності
- C. витрати від інвестиційної діяльності
- D. надзвичайні витрати

5. Витрати за ступенем участі процесі виробництва

- A. основні витрати
- B. прямі витрати
- C. поточні витрати
- D. немає правильної відповіді

6. Витрати за календарним періодом

- A. витрати стартові
- B. витрати сукупні
- C. витрати на виріб
- D. витрати комплексні

Список рекомендованої літератури

Основна

1. Головинов Н.И., Протопопова В.О. Экономика предприятия. Донецк: ДонГУЭТ, 2003. 204 с.
2. Бойчик І.М. Економіка підприємства: підручник. Київ: Кондор, 2016. 378 с.
3. Кривов'язюк І.В. Економічна діагностика: навч. посіб. Київ: Центр учбової літератури, 2013. 450 с.
4. Демченко В. І., Хотомлянський А. Л., Тюріна В.В. Економіка підприємства: навчально-методичний посібник. Донецьк: ТОВ «Технопак», 2012. 207с.
5. Тюріна В. В. Економіка підприємства: конспект лекцій для студентів економічних спеціальностей денної, заочної, дистанційної форм навчання.

Маріуполь: ДонДУУ, 2014. 114 с.

6. Економіка підприємства: навч. посіб. / за заг. ред. Л. С. Шевченко. Харків: Нац. ун-т «Юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого», 2011. 208 с.
7. Економіка підприємства: підручник / За заг. Редакцією С.Ф. Покропивного. Вид. 2-ге, перероб. та доп. Київ: КНЕУ, 2011. 451 с.
8. Фролова Л.В., Шаруга Л.В., Бакунов А.А. Экономика предприятия в структурно-логических схемах. Учебное пособие для студентов экономических специальностей. Донецк, ДонГУЭТ, 2005. 173 с.
9. Гетьман О.О., Шаповал В.М. Економіка підприємства: навчальний посібник Київ: Центр учбової літератури, 2010. 488с.
10. Грещак М.П., Колот В.М., Наливайко А.П. Экономика предприятия: учебник / под. общ. ред. С.Ф. Покропивного. Київ: КНЕУ, 2003. 606 с.

Інформаційні ресурси

11. <http://www.mms.gov.ua>
12. <http://www.molod-kredit.gov.ua>
13. <http://dss.visti.net/cgi-bin/val.sh>
14. <http://fpu.org.ua/>

Семінар 10 «Калькуляція собівартості продукції підприємства» Семінар з виконанням практичних задач

Методи контролю: фронтальне та індивідуальне опитування

Завдання для самостійної роботи:

1. Опрацювати конспект лекцій та рекомендовану літературу для обговорення теоретичних питань теми на семінарському занятті.

2. Самостійно опрацюйте питання:

Оплата праці та собівартість продукції: взаємозв'язок.

Витрати на оплату праці як складова собівартості продукції

Нематеріальні витрати як складова собівартості продукції.

Фактори зниження собівартості продукції на підприємстві.

Шляхи зниження непродуктивних елементів собівартості продукції підприємства.

4. Виконати тестові завдання

1. Операційні витрати, транспортно-заготівельні витрати, які припадають на реалізовані товари і продукцію власного виробництва підприємств

харчування та відсотки за кредит, що відносяться до витрат фінансової діяльності формують

- A. собівартість продукції
- B. витрати обігу
- C. поточні витрати за видами діяльності
- D. витрати операційної діяльності

2. Витрати, які групуються за такими економічними елементами: матеріальні витрати; витрати на оплату праці; відрахування на соціальні заходи; амортизація; інші операційні витрати, розрізняють

- A. економічним змістом
- B. статтями калькуляції
- C. видами ресурсів
- D. статтями калькуляції

3. Витрати пакувальних матеріалів, витрати на ремонт тари, оплата праці працівникам торгово-збутової ланки; витрати на рекламу і маркетинг; витрати на передпродажну підготовку; витрати на відрядження працівників торгово-збутової ланки; витрати на транспортування і страхування продукції; витрати на гарантійне обслуговування

- A. собівартість реалізованої продукції
- B. адміністративні витрати
- C. витрати на збут
- D. інші операційні витрати

4. Виражені в грошовій формі витрати підприємства на виробництво продукції

- A. собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)
- B. адміністративні витрати
- C. витрати на збут
- D. інші операційні витрати

5. Витрати, загальна сума яких не залежить від зміни обсягу виробництва

- A. умовно-постійні
- B. умовно-змінні
- C. прями
- D. додаткові

6. Витрати, загальна сума яких змінюється при зміні обсягу виробництва

- A. умовно-постійні
- B. умовно-змінні
- C. прями
- D. накладні

7. Витрати від операційної діяльності містять

- A. витрати, що включаються в собівартість реалізованих товарів
- B. витрати від фінансової діяльності
- C. витрати від інвестиційної діяльності
- D. надзвичайні витрати

8. Статі калькуляції витрат характеризують

- A. склад використаних ресурсів залежно від напрямків діяльності
- B. формування виплат з метою аналізу
- C. групування всіх поточних витрат
- D. немає правильної відповіді

9. Витрати за місцем виникнення

- A. витрати на виріб
- B. витрати за центрами витрат
- C. витрати за економічними елементами
- D. витрати за статтями калькуляції

10. Витрати за складом витрат

- A. прямі витрати
- B. основні витрати
- C. прості витрати
- D. постійні витрати

11. Витрати за ступенем участі процесі виробництва

- A. основні витрати
- B. прямі витрати
- C. поточні витрати
- D. немає правильної відповіді

12. Витрати за календарним періодом

- A. витрати стартові
- B. витрати сукупні
- C. витрати на виріб
- D. витрати комплексні

Список рекомендованої літератури

Основна

1. Головинов Н.И., Протопопова В.О. Экономика предприятия. Донецк: ДонГУЭТ, 2003. 204 с.
2. Бойчик І.М. Економіка підприємства: підручник. Київ: Кондор, 2016. 378 с.
3. Кривов'язюк І.В. Економічна діагностика: навч. посіб. Київ: Центр учбової

літератури, 2013. 450 с.

4. Демченко В. І., Хотомлянський А. Л., Тюріна В.В. Економіка підприємства: навчально-методичний посібник. Донецьк: ТОВ «Технопак», 2012. 207с.
5. Тюріна В. В. Економіка підприємства: конспект лекцій для студентів економічних спеціальностей денної, заочної, дистанційної форм навчання. Маріуполь: ДонДУУ, 2014. 114 с.
6. Економіка підприємства: навч. посіб. / за заг. ред. Л. С. Шевченко. Харків: Нац. ун-т «Юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого», 2011. 208 с.
7. Економіка підприємства: підручник / За заг. Редакцією С.Ф. Покропивного. Вид. 2-ге, перероб. та доп. Київ: КНЕУ, 2011. 451 с.
8. Фролова Л.В., Шаруга Л.В., Бакунов А.А. Экономика предприятия в структурно-логических схемах. Учебное пособие для студентов экономических специальностей. Донецк, ДонГУЭТ, 2005. 173 с.
9. Гетьман О.О., Шаповал В.М. Економіка підприємства: навчальний посібник Київ: Центр учбової літератури, 2010. 488с.
10. Грещак М.П., Колот В.М., Наливайко А.П. Экономика предприятия: учебник / под. общ. ред. С.Ф. Покропивного. Київ: КНЕУ, 2003. 606 с.
11. Фролова Л.В., Шаруга Л.В., Баранцева С.М., Никитенко Е.А. Формализация планово-экономических расчётов к бизнес-плану предприятия: учебное пособие. онецк: ДонГУЭТ. 2003. 197 с.
12. Положение (стандарт) бухгалтерского учёта 2 «Отчет про фінансові результати», утврджено приказом Міністерства фінансов України от 31.03.99 г. № 87
13. Практикум по курсу «Экономика предприятия» / Под. ред. А.А. Бакунова, Донецк, ДонГУЭТ, 2002. 137 с.

Інформаційні ресурси

14. <http://www.mms.gov.ua>
15. <http://www.molod-kredit.gov.ua>
16. <http://dss.visti.net/cgi-bin/val.sh>
17. <http://fpu.org.ua/>

Семінар 11 «Фінансові результати діяльності торговельного підприємства»

Семінар з виконанням практичних задач

Методи контролю: фронтальне та індивідуальне опитування

Завдання для самостійної роботи:

1. Опрацювати конспект лекцій та рекомендовану літературу для обговорення теоретичних питань теми на семінарському занятті.

2. Самостійно опрацюйте питання:

Специфіка формування прибутку на торговельних підприємствах України.

Напрями використання прибутку торговельного підприємства.

Способи покриття збитків торговельного підприємства

Прибуток підприємства, прибутковість та дохідність.

Вплив торговельної надбавки на формування фінансових результатів торговельного підприємства.

3. Виконати тестові завдання

1. Загальна сума доходу від усіх видів діяльності підприємства, отримана протягом звітного періоду в грошовій, матеріальній або нематеріальній формах

- A. валовий дохід
- B. дохід від операційної діяльності
- C. дохід від основної діяльності
- D. дохід від звичайної діяльності

2. Дохід від операцій, пов'язаних з виробництвом і реалізацією продукції (товарів, робіт, послуг), що є головною метою створення підприємства і забезпечують основну частку його доходу

- A. валовий дохід
- B. дохід від операційної діяльності
- C. дохід від основної діяльності
- D. дохід від звичайної діяльності

3. Валовий дохід визначається

- A. $ВД = Др + До + Дк + Дф + Дд$
- B. $ВД = Др + До + Дк - Дф + Дд$
- C. $ВД = Др - До + Дк + Дф - Дд$
- D. $ВД = Др - До - Дк - Дф - Дд$

4. Дохід від реалізації продукції (робіт, послуг) в торгівлі визначається

- A. виручка від реалізації продукції, виконання робіт, надання послуг
- B. різниця між товарооборотом за цінами реалізації і товарообігом за цінами закупівлі (купівельною вартістю товарів)
- C. сума доходів від звичайної та надзвичайної діяльності
- D. сума надходжень за визначений період

5. Дохід від участі в капіталі

- A. дохід, отриманий від інвестицій в асоційовані, дочірні або спільні підприємства, облік яких ведеться методом участі в капіталі
- B. дивіденди, відсотки та інші доходи, отримані від фінансових інвестицій

- C. дохід від реалізації фінансових інвестицій, необоротних активів і майнових комплексів
- D. дохід від неопераційних курсових різниць

6. На розмір валового доходу в торгівлі впливають чинники

- A. ритмічність відвантаження, своєчасне оформлення транспортних і розрахункових документів
- B. терміни документообігу, дотримання умов договору, оптимальні форми розрахунків, рівень цін, терміни реалізації продукції
- C. своєчасне оформлення транспортних і розрахункових документів, терміни документообігу, дотримання умов договору
- D. ритмічність відвантаження, своєчасне оформлення транспортних і розрахункових документів, терміни документообігу, дотримання умов договору, оптимальні форми розрахунків, рівень цін, терміни реалізації продукції

7. У ринковій економіці прибуток виступає

- A. економічна категорія
- B. ексклюзивний збут
- C. джерело формування цільових фондів підприємства
- D. усе вищеперераховане

8. Прибуток як найважливіша категорія ринкових відносин виконує функції

- A. оціночну, стимулюючу і розподільну
- B. формуючу, стимулюючу і розподільну
- C. логістичну, виробничу
- D. управлінську, стратегічну, тактичну

9. Джерелом отримання прибутку може бути

- A. монопольне становище підприємства з випуску тієї чи іншої продукції або унікального продукту
- B. виробнича і підприємницька діяльністю підприємства
- C. інноваційна діяльність підприємства
- D. усе вищеперераховане

10. Прибуток, який після сплати податків забезпечує підприємству мінімальний рівень рентабельності на вкладений капітал, що дорівнює середнім відсотком ставки банків за депозитом в досліджуваному періоді

- A. економічний
- B. номінальний
- C. цільовий
- D. мінімальний

Список рекомендованої літератури

Основна

1. Головинов Н.И., Протопопова В.О. Экономика предприятия. Донецк: ДонГУЭТ, 2003. 204 с.
2. Бойчик І.М. Економіка підприємства: підручник. Київ: Кондор, 2016. 378 с.
3. Кривов'язюк І.В. Економічна діагностика: навч. посіб. Київ: Центр учбової літератури, 2013. 450 с.
4. Демченко В. І., Хотомлянський А. Л., Тюріна В.В. Економіка підприємства: навчально-методичний посібник. Донецьк: ТОВ «Технопак», 2012. 207с.
5. Тюріна В. В. Економіка підприємства: конспект лекцій для студентів економічних спеціальностей денної, заочної, дистанційної форм навчання. Маріуполь: ДонДУУ, 2014. 114 с.
6. Економіка підприємства: навч. посіб. / за заг. ред. Л. С. Шевченко. Харків: Нац. ун-т «Юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого», 2011. 208 с.
7. Економіка підприємства: підручник / За заг. Редакцією С.Ф. Покропивного. Вид. 2-ге, перероб. та доп. Київ: КНЕУ, 2011. 451 с.
8. Фролова Л.В., Шаруга Л.В., Бакунов А.А. Экономика предприятия в структурно-логических схемах. Учебное пособие для студентов экономических специальностей. Донецк, ДонГУЭТ, 2005. 173 с.
9. Гетьман О.О., Шаповал В.М. Економіка підприємства: навчальний посібник Київ: Центр учбової літератури, 2010. 488с.
10. Грещак М.П., Колот В.М., Наливайко А.П. Экономика предприятия: учебник / под. общ. ред. С.Ф. Покропивного. Київ: КНЕУ, 2003. 606 с.
11. Фролова Л.В., Шаруга Л.В., Баранцева С.М., Никитенко Е.А. Формализация планово-экономических расчётов к бизнес-плану предприятия: учебное пособие. онецк: ДонГУЭТ. 2003. 197 с.
12. Положение (стандарт) бухгалтерского учёта 2 «Отчет про финансовые результаты», утверждённое приказом Министерства финансов Украины от 31.03.99 г. № 87
13. Практикум по курсу «Экономика предприятия» / Под. ред. А.А. Бакунова, Донецк, ДонГУЭТ, 2002. 137 с.

Інформаційні ресурси

14. <http://www.mms.gov.ua>
15. <http://www.molod-kredit.gov.ua>
16. <http://dss.visti.net/cgi-bin/val.sh>
17. <http://fpu.org.ua/>

Семінар 12 «Фінансові результати діяльності промислового підприємства»

Семінар з виконанням практичних задач

Методи контролю: фронтальне та індивідуальне опитування, розв'язання задач та ситуацій

Завдання для самостійної роботи:

1. Опрацювати конспект лекцій та рекомендовану літературу для обговорення теоретичних питань теми на семінарському занятті.

2. Самостійно опрацюйте питання:

Специфіка формування прибутку на виробничих підприємствах України

Напрями використання прибутку виробничого підприємства

Способи покриття збитків виробничого підприємства

Податок на прибуток підприємств: непрямі методи перевірки

3. Самостійно виконати індивідуальне завдання 7

На основі даних бухгалтерської звітності (Форма 2) проаналізувати прибуток підприємства до оподаткування, джерела його створення і динаміку зміни, фактори, що вплинули на його зміну (табл. 30, табл. 31).

Таблиця 30 - Структура фінансового результату від звичайної діяльності до оподаткування

Види прибутку	Попередній період		Звітний період		Відхилення		Темп зміни, %
	тис.грн	пит.вага, %	тис.грн	пит.вага, %	тис.грн	пит.вага, %	
Чиста виручка від реалізації продукції		100		100		-	-
Валовий прибуток							
Фінансовий результат від іншої операційної діяльності							
Фінансовий результат від участі у капіталі							
Фінансовий результат від фінансової діяльності							
Фінансовий результат від інших видів діяльності							
Прибуток від звичайної діяльності до оподаткування							

1) $\Delta \text{Пр}_{(Вр)} = (Вр_{\text{чотч}} - Вр_{\text{чпр}}) \times \text{Рреал}_{\text{отч}}$

2) $\Delta \text{Пр}_{(УПвал)} = (УПвал_{\text{отч}} - УПвал_{\text{пр}}) \times Вр_{\text{чотч}}$

3) $\Delta \text{Пр}_{(УРХреал)} = - (УРХреал_{\text{отч}} - УРХреал_{\text{пр}}) \times Вр_{\text{чотч}}$

Таблиця 31 - Вплив факторів на формування прибутку від реалізації

Показники	Од. виміру	Попередній період	Звітний період	Відхилення (+,-)	Темп зміни, %	Розмір впливу факторів
Чиста виручка від реалізації (Вр ч)	тис.грн.					1)
Валовий прибуток (Пвал)	тис.грн.					
Рівень валового прибутку в % до чистої виручки від реалізації (У _{Пвал})	%					2)
Поточні витрати, пов'язані із реалізацією продукції адміністративні, витрати на збут, інші операційні витрати (РХреал)	тис.грн.					
Рівень поточних витрат, пов'язаних із реалізацією продукції, в % до чистої виручки від реалізації (У _{РХреал})	%					3)
Прибуток від реалізації (Пр)	тис.грн.					
Рентабельність реалізації (Рреал)	%					

Проаналізувати динаміку зміни комерційної рентабельності і рентабельності капіталу. Розрахувати вплив факторів, що вплинули на зміну рентабельності (табл. 32).

Таблиця 32 – Динаміка показників рентабельності і впливу факторів на нею

Показники	Од. виміру	Попередній період	Звітний період	Відхилення (+,-)	Вплив факторів на рентабельність		
					Вр	Пч	А
Чиста виручка від реалізації (Вр ч)	тис. грн.				-	-	-
Прибуток чистий (Пч)	тис. грн.				-	-	-
Сума активів (капіталу) (А)	тис. грн.				-	-	-
Рентабельність комерційна (Рком)	коєф.				1)	2)	-
Рентабельність активів (капіталу) (Ра)	коєф.				-	3)	4)

$$1) \Delta R_{ком(Вр)} = R_{ком_{отч}} - (Пч_{отч} / ВР ч_{пр})$$

$$2) \Delta R_{ком(Пч)} = (Пч_{отч} - Пч_{пр}) / ВР ч_{пр}$$

$$3) \Delta R_{а(Пч)} = (Пч_{отч} - Пч_{пр}) / А_{пр}$$

$$4) \Delta R_{а(А)} = R_{а_{отч}} - (Пч_{отч} / А_{пр})$$

4. Виконати тестові завдання

1. Різниця між чистими валовими доходами і економічними витратами

- А. економічний прибуток
- В. бухгалтерський прибуток
- С. реальний прибуток
- Д. номінальний прибуток

2. Номінальний прибуток, скоригований на рівень інфляції

- A. реальний прибуток
- B. чистий прибуток
- C. бухгалтерський прибуток
- D. номінальний прибуток

3. Додатковий прибуток, який підприємство отримує від додаткового випуску і реалізації ще однієї одиниці продукції, який розраховується як різниця між граничними доходами і витратами

- A. граничний прибуток
- B. цільовий прибуток
- C. максимальний прибуток
- D. нормальний прибуток

4. Грошові доходи, які спроможне отримати підприємство при більш вигідному використанні ресурсів

- A. максимальний прибуток
- B. допустимий прибуток
- C. недоотриманий прибуток
- D. цільовий прибуток

5. Частина чистого прибутку, який залишився у підприємства після задоволення його потреб і використовується на реінвестування

- A. нерозподілений прибуток
- B. операційний прибуток
- C. оподаткований прибуток
- D. валовий прибуток

6. Різниця між чистим доходом від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) і собівартістю реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)

- A. операційний прибуток
- B. валовий прибуток
- C. максимальний прибуток
- D. немає правильної відповіді

7. Прибуток від звичайної діяльності та прибуток від надзвичайної діяльності за мінусом податків з надзвичайного прибутку

- A. операційний прибуток
- B. чистий прибуток
- C. валовий прибуток
- D. оподаткований прибуток

8. Кошторис витрат, які фінансуються з прибутку включає

- А. використання прибутку на розвиток виробництва, спрямування прибутку на благодійні цілі
- В. використання прибутку на соціальні потреби, спрямування прибутку на дивіденди
- С. використання прибутку на матеріальне заохочення; використання прибутку на формування фонду фінансового резерву
- Д. усе вищеперераховане

9. Відносний узагальнюючий показник економічної ефективності роботи підприємства, від якого залежить виконання всіх якісних і кількісних показників діяльності підприємства

- А. рентабельність
- В. максимальний прибуток
- С. чистий прибуток
- Д. валовий прибуток

10. Дохід від реалізації іноземної валюти; дохід від реалізації інших оборотних активів, суми отриманих штрафів за порушення господарських договорів, доходи від списання кредиторської заборгованості, інші доходи від операційної діяльності відносяться

- А. інших операційних доходів
- В. доходу від реалізації
- С. фінансовим доходам
- Д. іншим доходам

Список рекомендованої літератури

Основна

1. Головинов Н.И., Протопопова В.О. Экономика предприятия. Донецк: ДонГУЭТ, 2003. 204 с.
2. Бойчик І.М. Економіка підприємства: підручник. Київ: Кондор, 2016. 378 с.
3. Кривов'язюк І.В. Економічна діагностика: навч. посіб. Київ: Центр учбової літератури, 2013. 450 с.
4. Демченко В. І., Хотомлянський А. Л., Тюріна В.В. Економіка підприємства: навчально-методичний посібник. Донецьк: ТОВ «Технопак», 2012. 207с.
5. Тюріна В. В. Економіка підприємства: конспект лекцій для студентів економічних спеціальностей денної, заочної, дистанційної форм навчання. Маріуполь: ДонДУУ, 2014. 114 с.
6. Економіка підприємства: навч. посіб. / за заг. ред. Л. С. Шевченко. Харків: Нац. ун-т «Юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого», 2011. 208 с.
7. Економіка підприємства: підручник / За заг. Редакцією С.Ф. Покропивного. Вид. 2-ге, перероб. та доп. Київ: КНЕУ, 2011. 451 с.

8. Фролова Л.В., Шаруга Л.В., Бакунов А.А. Экономика предприятия в структурно-логических схемах. Учебное пособие для студентов экономических специальностей. Донецк, ДонГУЭТ, 2005. 173 с.
9. Гетьман О.О., Шаповал В.М. Економіка підприємства: навчальний посібник Київ: Центр учбової літератури, 2010. 488с.
10. Грещак М.П., Колот В.М., Наливайко А.П. Экономика предприятия: учебник / под. общ. ред. С.Ф. Покропивного. Київ: КНЕУ, 2003. 606 с.
11. Фролова Л.В., Шаруга Л.В., Баранцева С.М., Никитенко Е.А. Формализация планово-экономических расчётов к бизнес-плану предприятия: учебное пособие. онецк: ДонГУЭТ. 2003. 197 с.
12. Положение (стандарт) бухгалтерского учёта 2 «Отчет про финансовые результати», утверждённое приказом Министерства финансов Украины от 31.03.99 г. № 87
13. Практикум по курсу «Экономика предприятия» / Под. ред. А.А. Бакунова, Донецк, ДонГУЭТ, 2002. 137 с.

Інформаційні ресурси

14. <http://www.mms.gov.ua>
15. <http://www.molod-kredit.gov.ua>
16. <http://dss.visti.net/cgi-bin/val.sh>
17. <http://fpu.org.ua/>

Семінар 13 «Обґрунтування допустимого обсягу доходів промислового підприємства»

Семінар з виконанням практичних задач

Методи контролю: фронтальне та індивідуальне опитування, розв'язання задач та ситуацій

Завдання для самостійної роботи:

1. Опрацювати конспект лекцій та рекомендовану літературу для обговорення теоретичних питань теми на семінарському занятті.

2. Самостійно опрацюйте питання:

Економічні інструменти обґрунтування допустимого обсягу доходів промислового підприємства

Підвищення ефективності комерційної діяльності: вибір та обґрунтування заходів.

Тактичне планування: сутність та зміст.

3. Самостійно виконати індивідуальне завдання 8

На основі даних бухгалтерської звітності (Форми 1, 2) провести загальний аналіз господарсько-фінансової діяльності підприємства, тобто проаналізувати основні показники господарської діяльності підприємства у звітному періоді порівняно із попереднім (табл. 33), сформулювати висновки щодо тенденцій зміни показників, виявити проблеми.

Таблиця 33 – Основні показники господарської діяльності підприємства

Показники	Од. виміру.	Попередн й період	Звітний період	Темп зміни, %	Відхилен ня (+;-)
Виручка від реалізації в поточних цінах в порівняльних цінах	тис. грн. тис. грн.				
Чиста виручка	тис. грн.				
Поточні витрати виробництва, разом	тис. грн.				
в тому числі: собівартість витрати на збут адміністративні витрати	тис. грн. тис. грн. тис. грн.				
Інші оперативні витрати	тис. грн.				
Інші оперативні доходи	тис. грн.				
Витрато місткість	коэф.				
Прибуток (збиток) від операційної діяльності в сумі в % до виручки від реалізації	тис. грн. %				
Прибуток (збиток) від звичайної діяльності до оподаткування в сумі в % до виручки від реалізації	тис. грн. %				
Прибуток чистий в сумі в % до виручки від реалізації	тис. грн. %				
Середньооблікова кількість робітників, разом	осіб				
в тому числі робітників виробництва	осіб				
Продуктивність праці 1-го робітника (в порівняльних цінах)	тис.грн.				
Фонд заробітної плати в сумі в % до виручки від реалізації	тис. грн. %				
Середньомісячна заробітна платня 1-го робітника	грн.				
Середньорічна вартість основних фондів	тис. грн.				
Фондовіддача	коэф.				
Середня вартість оборотних активів	тис. грн.				
Коефіцієнт обіговості оборотних активів	оборотів				

4. Виконати тестові завдання

1. У вартісному вираженні запас фінансової стійкості вимірюється

- A. $ЗФУс = V_{пл} - V_{тбу}$
- B. $ЗФУс = V_{пл} + V_{тбу}$
- C. $ЗФУс = V_{пл} / V_{тбу}$
- D. $ЗФУс = V_{пл} * V_{тбу}$

2. Товарообіг в точці беззбитковості

- A. $T_{тбу} = \frac{ИОпост}{УДрбезНДС - Уионер} * 100$
- B. $T_{мур} = \frac{ИОпост + Пмур}{УДрбезНДС - Уионер} * 100$
- C. $T_{тбу} = \frac{ИОпост}{УДрбезНДС + Уионер} * 100$
- D. немає правильної відповіді

3. Прибуток мінімального рівня рентабельності власних коштів

- A. $Пмин = \frac{СС * Nб}{100 - Nнн}$
- B. $Пмин = \frac{СС - Nб}{100}$
- C. $Пмин = \frac{СС * Nб}{100}$
- D. немає правильної відповіді

4. Умови, що забезпечують можливість надання знижок з цін реалізації і формування необхідного рівня доходу

- A. продаж більшої кількості продукції одному покупцю
- B. продаж продукції в період міжсезоння
- C. впровадження новинок на ринок
- D. усе вищеперераховане

Список рекомендованої літератури

Основна

1. Головинов Н.И., Протопопова В.О. Экономика предприятия. Донецк: ДонГУЭТ, 2003. 204 с.
2. Бойчик І.М. Економіка підприємства: підручник. Київ: Кондор, 2016. 378 с.
3. Кривов'язюк І.В. Економічна діагностика: навч. посіб. Київ: Центр учбової літератури, 2013. 450 с.
4. Демченко В. І., Хотомлянський А. Л., Тюріна В.В. Економіка підприємства: навчально-методичний посібник. Донецьк: ТОВ «Технопак», 2012. 207с.
5. Тюріна В. В. Економіка підприємства: конспект лекцій для студентів економічних спеціальностей денної, заочної, дистанційної форм навчання.

- Маріуполь: ДонДУУ, 2014. 114 с.
6. Економіка підприємства: навч. посіб. / за заг. ред. Л. С. Шевченко. Харків: Нац. ун-т «Юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого», 2011. 208 с.
  7. Економіка підприємства: підручник / За заг. Редакцією С.Ф. Покропивного. Вид. 2-ге, перероб. та доп. Київ: КНЕУ, 2011. 451 с.
  8. Фролова Л.В., Шаруга Л.В., Бакунов А.А. Экономика предприятия в структурно-логических схемах. Учебное пособие для студентов экономических специальностей. Донецк, ДонГУЭТ, 2005. 173 с.
  9. Гетьман О.О., Шаповал В.М. Економіка підприємства: навчальний посібник Київ: Центр учбової літератури, 2010. 488с.
  10. Грещак М.П., Колот В.М., Наливайко А.П. Экономика предприятия: учебник / под. общ. ред. С.Ф. Покропивного. Київ: КНЕУ, 2003. 606 с.
  11. Фролова Л.В., Шаруга Л.В., Баранцева С.М., Никитенко Е.А. Формализация планово-экономических расчётов к бизнес-плану предприятия: учебное пособие. онецк: ДонГУЭТ. 2003. 197 с.

Інформаційні ресурси

12. <http://www.mms.gov.ua>
13. <http://www.molod-kredit.gov.ua>
14. <http://dss.visti.net/cgi-bin/val.sh>
15. <http://fpu.org.ua/>

Семінар 14 «Обґрунтування допустимого обсягу доходів торговельного підприємства» Семінар з виконанням практичних задач

Методи контролю: фронтальне та індивідуальне опитування, розв'язання задач та ситуацій

Завдання для самостійної роботи:

1. Опрацювати конспект лекцій та рекомендовану літературу для обговорення теоретичних питань теми на семінарському занятті.

2. Самостійно опрацюйте питання:

Економічні інструменти обґрунтування допустимого обсягу доходів торговельного підприємства
Підвищення ефективності виробництва: вибір та обґрунтування заходів.

3. Самостійно виконати індивідуальне завдання 9

На основі даних бухгалтерської звітності (Форми 1, 2) провести загальний аналіз господарсько-фінансової діяльності торговельного підприємства, тобто проаналізувати основні показники господарської діяльності підприємства у звітному періоді порівняно із попереднім (табл. 34), сформулювати висновки щодо тенденцій зміни показників, виявити проблеми.

Таблиця 34 – Основні показники господарської діяльності торговельного підприємства

Показники	Од. виміру	Минулий рік	Звітний рік	Темп зміни, %	Абсолютне відхилення (+,-)
1. Товарооборот	тис. грн				
у поточних цінах					
у порівняних цінах					
2. Доход від реалізації товарів (валовий прибуток)					
в сумі	тис. грн				
у % до товарообороту	%				
3. Витрати обігу					
в сумі	тис. грн				
у % до товарообороту	%				
4. Прибуток (збиток) від реалізації					
в сумі	тис. грн				
у % до товарообороту	%				
5. Інші операційні доходи	тис. грн				
6. Інші операційні витрати	тис. грн				
7. Прибуток (збиток) від операційної діяльності					
в сумі	тис. грн				
у % до товарообороту	%				
8. Результат від участі в капіталі	тис. грн				
9. Результат від фінансової діяльності	тис. грн				
10. Інші доходи	тис. грн				
11. Інші витрати	тис. грн				
12. Прибуток до оподаткування					
в сумі	тис. грн				
у % до товарообороту	%				
13. Податок на прибуток	тис. грн				
14. Чистий прибуток (збиток) від звичайної діяльності					
в сумі	тис. грн				
у % до товарообороту	%				
15. Середньооблікова чисельність працівників	осіб				
16. Продуктивність праці	тис. грн				
в поточних цінах					
в порівняних цінах					

17. Фонд заробітної плати					
в сумі	тис.грн				
у % до чистої виручки від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	%				
18. Середня заробітна плата одного працівника в місяць	грн				
19. Середньорічна вартість основних засобів	тис.грн				
20. Фондовіддача	тис.грн				
21. Середньорічна вартість оборотних активів	тис.грн				
22. Оборотність оборотних активів	об.				
23. Капітал (майно)	тис.грн				
24. Рентабельність капіталу	%				
25. Власний капітал	тис.грн				
26. Рентабельність власного капіталу	%				
27. Статутний капітал	тис.грн				

4. Виконати тестові завдання

1. Обсяг виробництва або реалізації продукції, при якому сума отриманого доходу дорівнює сумі поточних витрат, тобто рентабельність дорівнює нулю

- A. точка беззбитковості
- B. точка мінімальної рентабельності
- C. точка цільового прибутку
- D. точка збитковості

2. Обсяг виробництва і реалізації продукції підприємством, при якому сума доходів не тільки покриває поточні витрати на ведення діяльності, а й утворюється прибуток, розмір якої після сплати податків задовольняє власників підприємства про мінімальний рівень рентабельності на вкладений капітал

- A. точка беззбитковості
- B. точка мінімальної рентабельності
- C. точка цільового прибутку
- D. точка збитковості.

3. Сума мінімального прибутку розраховується

- A. процентна ставка за депозитними вкладками
- B. процентна ставка за кредитами банку
- C. різниця між валовим доходом і валовими витратами
- D. немає правильної відповіді

4. Коректним є співвідношення показників

- A. $V_{\text{туб}} < V_{\text{мур}} > V_{\text{цел}}$
- B. $V_{\text{туб}} > V_{\text{мур}} < V_{\text{цел}}$

- C. $V_{\text{туб}} > V_{\text{мур}} > V_{\text{цел}}$
D. $V_{\text{туб}} < V_{\text{мур}} < V_{\text{цел}}$

5. У вартісному вираженні запас фінансової стійкості вимірюється

- A. $3\text{ФУс} = V_{\text{пл}} - V_{\text{тбу}}$
B. $3\text{ФУс} = V_{\text{пл}} + V_{\text{тбу}}$
C. $3\text{ФУс} = V_{\text{пл}} / V_{\text{тбу}}$
D. $3\text{ФУс} = V_{\text{пл}} * V_{\text{тбу}}$

Список рекомендованої літератури

Основна

1. Головинов Н.И., Протопопова В.О. Экономика предприятия. Донецк: ДонГУЭТ, 2003. 204 с.
2. Бойчик І.М. Економіка підприємства: підручник. Київ: Кондор, 2016. 378 с.
3. Кривов'язюк І.В. Економічна діагностика: навч. посіб. Київ: Центр учбової літератури, 2013. 450 с.
4. Демченко В. І., Хотомлянський А. Л., Тюріна В.В. Економіка підприємства: навчально-методичний посібник. Донецьк: ТОВ «Технопак», 2012. 207с.
5. Тюріна В. В. Економіка підприємства: конспект лекцій для студентів економічних спеціальностей денної, заочної, дистанційної форм навчання. Маріуполь: ДонДУУ, 2014. 114 с.
6. Економіка підприємства: навч. посіб. / за заг. ред. Л. С. Шевченко. Харків: Нац. ун-т «Юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого», 2011. 208 с.
7. Економіка підприємства: підручник / За заг. Редакцією С.Ф. Покропивного. Вид. 2-ге, перероб. та доп. Київ: КНЕУ, 2011. 451 с.
8. Фролова Л.В., Шаруга Л.В., Бакунов А.А. Экономика предприятия в структурно-логических схемах. Учебное пособие для студентов экономических специальностей. Донецк, ДонГУЭТ, 2005. 173 с.
9. Гетьман О.О., Шаповал В.М. Економіка підприємства: навчальний посібник Київ: Центр учбової літератури, 2010. 488с.
10. Грещак М.П., Колот В.М., Наливайко А.П. Экономика предприятия: учебник / под. общ. ред. С.Ф. Покропивного. Київ: КНЕУ, 2003. 606 с.
11. Фролова Л.В., Шаруга Л.В., Баранцева С.М., Никитенко Е.А. Формализация планово-экономических расчётов к бизнес-плану предприятия: учебное пособие. онецк: ДонГУЭТ. 2003. 197 с.

Інформаційні ресурси

12. <http://www.mms.gov.ua>
13. <http://www.molod-kredit.gov.ua>
14. <http://dss.visti.net/cgi-bin/val.sh>
15. <http://fpu.org.ua/>

Семінар 15 «Фінансовий стан підприємства» Семінар з виконанням практичних задач

Методи контролю: фронтальне та індивідуальне опитування, розв'язання задач та ситуацій

Завдання для самостійної роботи:

1. Опрацювати конспект лекцій та рекомендовану літературу для обговорення теоретичних питань теми на семінарському занятті.

2. Самостійно опрацюйте питання:

Фінансова звітність: методика експрес-аналізу.

Санація підприємств: економічна сутність, класична модель.

Санація: класифікація внутрішніх джерел.

Фінансова санація підприємства.

Санація підприємств: фінансові джерела.

Банкрутство підприємства та діагностика банкрутства.

3. Самостійно виконати індивідуальне завдання 10

На основі даних бухгалтерської звітності (Форми 1, 2) проаналізувати показники фінансової стійкості (таблиці 35-37), платоспроможності (таблиці 38-40), ліквідності (таблиці 41-43).

Таблиця 35 – Вихідна інформація для оцінки фінансової стійкості підприємства

№ п/п	Показники	Од. виміру	Минулий рік	Звітний рік	Темп зміни %	Абсолютне відхилення (+;-)
1.	Оборотні активи	тис. грн.				
2.	Поточні зобов'язання	тис. грн.				
3.	Власний капітал	тис. грн.				
4.	Вартість майна	тис. грн.				
5.	Довгострокові зобов'язання	тис. грн.				
6.	Необоротні активи	тис. грн.				
7.	Довгострокові активи	тис. грн.				
8.	Витрати майбутніх періодів	тис. грн.				

Таблиця 36 – Методика розрахунку показників для оцінки фінансової стійкості підприємства за даними фінансової звітності

Найменування показників	Оцінка показника	
	По нормативним значенням	За динамікою
1. Коефіцієнт автономії	> 0,5	Збільшення
2. Коефіцієнт фінансової залежності	<2,0	Зменшення
3. Коефіцієнт маневреності власного капіталу	>0,5	Збільшення
4. Коефіцієнт концентрації залученого капіталу	<0,5	Зменшення
5. Коефіцієнт довгострокового залучення позикових коштів	<0,5	Зменшення
6. Коефіцієнт співвідношення залученого і власного капіталу (фінансування)	<0,7-1	Зменшення
7. Коефіцієнт забезпечення власними коштами	>0,1	Збільшення
8. Коефіцієнт фінансової стабільності	>1	Збільшення
9. Коефіцієнт фінансового левєриджа	<0,1	Зменшення

Таблиця 37 – Показники фінансової стійкості підприємства

Показники	Роки		Відхилення (+, -)	Темп росту, %
	Минулий рік	Звітний рік		
Наявність власних оборотних засобів				
Коефіцієнту автономії				
Коефіцієнту фінансової залежності				
Коефіцієнту маневрування власних коштів				
Коефіцієнту концентрації залученого капіталу				
Коефіцієнту довгострокового залучення позикових коштів				
Коефіцієнту співвідношення залученого і власного капіталу (фінансування)				
Коефіцієнту забезпечення власними коштами				
Коефіцієнту фінансової стабільності				
Коефіцієнту фінансового левєриджа				
Коефіцієнту залучення довгострокових позикових коштів				

Таблиця 38 – Вихідна інформація для оцінки платоспроможності підприємства

№ п/п	Показники	Од. виміру	Минулий рік	Звітний рік	Темп зміни %	Абсолютне відхилення (+;-)
1.	Власний капітал	тис. грн.				
2.	Пасив балансу	тис. грн.				
3.	Довгострокові	тис. грн.				

	зобов'язання					
4.	Поточні зобов'язання	тис. грн.				
5.	Необоротні активи	тис. грн.				
6.	Оборотні активи	тис. грн.				
7.	Витрати майбутніх періодів	тис. грн.				

Таблиця 39 – Методика розрахунку показників для оцінки платоспроможності підприємства за даними фінансової звітності

Найменування показників	Оцінка показника	
	По нормативним значенням	За динамікою
1. Коефіцієнт автономії	> 0,5	Збільшення
2. Коефіцієнт фінансової стабільності	>1	Збільшення
3. Коефіцієнт фінансового левериджа	<0,1	Зменшення
4. Коефіцієнт забезпеченості власними засобами	>0,1	Збільшення
5. Коефіцієнт покриття (платоспроможності)	>1	Збільшення

Таблиця 40 – Показники платоспроможності підприємства

Показники	Роки		Відхилення	Темп росту, %
	Минулий рік	Звітний рік		
1. Коефіцієнту автономії				
2. Коефіцієнт фінансової стабільності				
3. Коефіцієнт фінансового левериджа				
4. Коефіцієнт забезпечення власними засобами				
5. Коефіцієнт покриття (платоспроможності)				

Таблиця 41 – Вихідна інформація для оцінки ліквідності підприємства

№ п/п	Показники	Од. виміру	Минулий рік	Звітний рік	Темп зміни %	Абсолютне відхилення (+;-)
1.	Оборотні активи	тис. грн.				
2.	Витрати майбутніх періодів	тис. грн.				
3.	Поточні зобов'язання	тис. грн.				
4.	Грошові кошти	тис. грн.				
5.	Дебіторська заборгованість за товари	тис. грн.				
6.	Дебіторська заборгованість за розрахунками	тис. грн.				

Таблиця 42 – Методика розрахунку показників для оцінки ліквідності підприємства за даними фінансової звітності

Найменування показників	Оцінка показника	
	По нормативним значенням	За динамікою
1. Коефіцієнт покриття (ліквідності)	>1	Збільшення
2. Коефіцієнт швидкої ліквідності	>0,7	Збільшення
3. Коефіцієнт абсолютної ліквідності	>0,2	Збільшення

Таблиця 43 – Показники ліквідності підприємства

Показники	Роки		Відхилення	Темп росту, %
	Минулий рік	Звітний рік		
Коефіцієнт покриття (загальної ліквідності)				
Коефіцієнт швидкої ліквідності				
Коефіцієнт абсолютної ліквідності				

4. Виконати тестові завдання

1. Стан економічного суб'єкта, що характеризується наявністю в нього фінансових ресурсів, забезпеченістю коштами, необхідними для господарської діяльності, підтримання нормального режиму праці та життя, здійснення грошових розрахунків з іншими економічними суб'єктами

- A. фінансові ресурси
- B. фінансова залежність
- C. фінансовий стан
- D. ресурсний стан

2. Цілі фінансового стану підприємства

- A. оцінити минулу фінансову діяльність підприємства
- B. підготувати інформацію, необхідну для прогнозування майбутньої діяльності підприємства
- C. порівняти показники діяльності підприємства з показниками інших підприємств галузі
- D. усе вищеперераховане

3. Процес проведення оцінки фінансового стану підприємства передбачає виділення наступних елементів

- A. об'єкта оцінки
- B. визначення оціночних параметрів або характеристик зовнішніх проявів стану досліджуваної системи
- C. структурних параметрів або внутрішніх характеристик досліджуваної системи

D. усе вищеперераховане

4. Економічні, виробничі, технологічно-технічні показники, тобто господарсько-фінансова діяльність підприємства

- A. Предмет аналізу фінансового стану підприємства
- B. Об'єкт аналізу фінансового стану підприємства
- C. Напрямки аналізу фінансового стану підприємства
- D. Види аналізу фінансового стану підприємства

5. Конкретизовані виявлені економічні категорії, які дають змогу охарактеризувати обсяги розвитку виробництва у натуральному і вартісному, кількісному і якісному виразах

- A. Показники аналізу фінансового стану підприємства
- B. Об'єкт аналізу фінансового стану підприємства
- C. Напрямки аналізу фінансового стану підприємства
- D. Види аналізу фінансового стану підприємства

6. Аналіз, при якому проводять порівняння окремих показників за статтями балансу і звітів підприємства за суміжні звітні періоди і в динаміці за ряд років

- A. вертикальний аналіз
- B. горизонтальний аналіз
- C. перехресний аналіз
- D. оперативний аналіз

7. При проведенні фінансового аналізу робляться розрахунки з використанням показників, що об'єднані у групи

- A. фінансової стійкості, платоспроможності, ділової активності, рентабельності
- B. фінансової залежності та фінансової незалежності
- C. агресивний збут
- D. селективний збут

8. До показників фінансової стійкості відносяться

- A. показники автономії, незалежності, довгострокових залучень, позикових і власних засобів, дебіторської заборгованості
- B. показники рентабельності, довгострокових залучень, позикових і власних засобів, дебіторської заборгованості
- C. запас фінансової стійкості, показники автономії, незалежності, довгострокових залучень
- D. показники ліквідності, платоспроможності, незалежності

9. Коефіцієнт, який показує частку власного капіталу у загальній сумі всіх джерел фінансування підприємства

- A. коефіцієнт фінансової стабільності

- В. коефіцієнту автономії
- С. коефіцієнт забезпеченості власними коштами
- Д. коефіцієнт фінансової стійкості

10. Коефіцієнт, який показує скільки довгострокових позичкових коштів використано для фінансування активів підприємства

- А. коефіцієнт фінансової стабільності
- В. коефіцієнт довгострокового залучення позичкових коштів
- С. коефіцієнт забезпеченості власними коштами
- Д. коефіцієнт фінансової стійкості

11. Грошові кошти в касі, на розрахунковому рахунку та інших рахунках в банку; страхові платежі організацій, інших покупців, тобто ті цінності, що перебувають у грошовій формі, або без затримки можуть перейти в гроші

- А. платіжні засоби підприємства
- В. позикові засоби
- С. фінансові засоби
- Д. основні засоби підприємства

12. Показник, який характеризує відношення довгострокових зобов'язань і джерел власних коштів підприємства, на одиницю джерел власного капіталу

- А. коефіцієнт фінансового левериджу
- В. коефіцієнт автономії
- С. коефіцієнт фінансової стабільності
- Д. коефіцієнт забезпечення власними засобами

13. Показник, який характеризує рівень достатності оборотних коштів підприємства для погашення своїх поточних зобов'язань протягом року

- А. коефіцієнт покриття (платоспроможності)
- В. коефіцієнт фінансового левериджу
- С. коефіцієнт забезпечення власними засобами
- Д. коефіцієнт автономії

14. Здатність підприємства погасити свої фінансові зобов'язання, тобто виконувати платіжні зобов'язання перед кредиторами, перетворювати матеріальні цінності і цінні папери у гроші

- А. стійкість підприємства
- В. фінансова незалежність підприємства
- С. ліквідність підприємства
- Д. нема вірної відповіді

15. До коефіцієнтів, які застосовуються при оцінці фінансового стану підприємства, його платоспроможність і ліквідність

- А. коефіцієнт абсолютної ліквідності, коефіцієнт поточної ліквідності, загальний коефіцієнт ліквідності
- В. коефіцієнт поточної ліквідності, загальний коефіцієнт ліквідності
- С. коефіцієнт абсолютної ліквідності, коефіцієнт поточної ліквідності
- Д. нема вірної відповіді

Список рекомендованої літератури

Основна

1. Головинов Н.И., Протопопова В.О. Экономика предприятия. Донецк: ДонГУЭТ, 2003. 204 с.
2. Бойчик І.М. Економіка підприємства: підручник. Київ: Кондор, 2016. 378 с.
3. Кривов'язюк І.В. Економічна діагностика: навч. посіб. Київ: Центр учбової літератури, 2013. 450 с.
4. Демченко В. І., Хотомлянський А. Л., Тюріна В.В. Економіка підприємства: навчально-методичний посібник. Донецьк: ТОВ «Технопак», 2012. 207с.
5. Тюріна В. В. Економіка підприємства: конспект лекцій для студентів економічних спеціальностей денної, заочної, дистанційної форм навчання. Маріуполь: ДонДУУ, 2014. 114 с.
6. Економіка підприємства: навч. посіб. / за заг. ред. Л. С. Шевченко. Харків: Нац. ун-т «Юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого», 2011. 208 с.
7. Економіка підприємства: підручник / За заг. Редакцією С.Ф. Покропивного. Вид. 2-ге, перероб. та доп. Київ: КНЕУ, 2011. 451 с.
8. Фролова Л.В., Шаруга Л.В., Бакунов А.А. Экономика предприятия в структурно-логических схемах. Учебное пособие для студентов экономических специальностей. Донецк, ДонГУЭТ, 2005. 173 с.
9. Гетьман О.О., Шаповал В.М. Економіка підприємства: навчальний посібник Київ: Центр учбової літератури, 2010. 488с.
10. Грещак М.П., Колот В.М., Наливайко А.П. Экономика предприятия: учебник / под. общ. ред. С.Ф. Покропивного. Київ: КНЕУ, 2003. 606 с.
11. Фролова Л.В., Шаруга Л.В., Баранцева С.М., Никитенко Е.А. Формализация планово-экономических расчётов к бизнес-плану предприятия: учебное пособие. онецк: ДонГУЭТ. 2003. 197 с.
12. Положение (стандарт) бухгалтерского учёта 1 «Баланс», утверждённое приказом Министерства финансов Украины от 31.03.99 г. № 87
13. Практикум по курсу «Экономика предприятия» / Под. ред. А.А. Бакунова, Донецк, ДонГУЭТ, 2002. 137 с.

Інформаційні ресурси

14. <http://www.mms.gov.ua>
15. <http://www.molod-kredit.gov.ua>
16. <http://dss.visti.net/cgi-bin/val.sh>
17. <http://fpu.org.ua/>

Семінар з виконанням практичних задач
Семінар 16 «Показники рентабельності підприємства»

Методи контролю: фронтальне та індивідуальне опитування, розв'язання задач та ситуацій

Завдання для самостійної роботи:

1. Опрацювати конспект лекцій та рекомендовану літературу для обговорення теоретичних питань теми на семінарському занятті.

2. Самостійно опрацюйте питання:

Рентабельність підприємства: теоретичні основи та практична необхідність.

Фінансова результативність діяльності підприємства: рентабельність та фінансовий стан.

Антикризове управління підприємством: проблеми та перспективи

Інтегральна ефективність результатів діяльності виробництва.

3. Самостійно виконати індивідуальне завдання 11

На основі даних бухгалтерської звітності (Форми 1, 2) Проаналізувати показники рентабельності підприємства (таблиці 44 – 45) та зробити висновки.

Таблиця 44 – Розрахунок показників рентабельності підприємства

Показники	Минулий рік	Звітний рік	Відхилення, (+,-)
Комерційна рентабельність (брутто)			
Комерційна рентабельність (нетто)			
Рентабельність продажу			
Рентабельність власного капіталу			
Рентабельність необоротних активів			
Рентабельність оборотних активів			
Рентабельність економічних ресурсів			
Рентабельність господарських засобів			
Рентабельність витрат на оплату праці			
Рентабельність залученого капіталу			

Таблиця 45 – Розрахунок показників рентабельності підприємства

Показники	Од. виміру	Минулий рік	Звітний рік	Відхилення(+,-)	Вплив факторів на рентабельність		
					Т	Пч	А
Товарооборот (Т)	тис. грн.				-	-	-
Прибуток чистий (Пч)	тис. грн.				-	-	-
Сумм активів (капітала) (А)	тис. грн.				-	-	-

Рентабельність комерційна (Рком)	коэф.				1)	2)	-
Рентабельність активів (капітала) (Ра)	коэф.				-	3)	4)

$$1) \Delta R_{\text{КОМ}(T)} = R_{\text{КОМ}_{\text{отч}}} - (\text{Пч}_{\text{отч}} / T_{\text{пр}})$$

$$2) \Delta R_{\text{КОМ}(\text{Пч})} = (\text{Пч}_{\text{отч}} - \text{Пч}_{\text{пр}}) / T_{\text{пр}}$$

$$3) \Delta R_{\text{А}(\text{Пч})} = (\text{Пч}_{\text{отч}} - \text{Пч}_{\text{пр}}) / A_{\text{пр}}$$

$$4) \Delta R_{\text{А}(\text{А})} = R_{\text{отч}} - (\text{Пч}_{\text{отч}} / A_{\text{пр}})$$

4. Виконати тестові завдання

1. Частина прибутку до оподаткування після сплати податку на прибуток, який залишається у розпорядженні підприємства і використовується для фінансування розширеного розвитку виробництва

- A. операційний прибуток
- B. чистий прибуток
- C. максимальний прибуток
- D. прибуток до оподаткування

2. Відношення чистого прибутку до середньої величини активів за період отримання відповідного чистого прибутку

- A. рентабельність продажу
- B. рентабельність активів
- C. доходність підприємства
- D. рентабельність капіталу

3. Відношення чистого прибутку підприємства до середньої величини поточних активів підприємства

- A. рентабельність необоротних активів
- B. рентабельність продажу
- C. власний капітал
- D. рентабельність поточних активів

4. Відношення чистого прибутку до середньорічної величини власного капіталу підприємства

- A. рентабельності власного капіталу
- B. рентабельність продажу
- C. рентабельність активів
- D. рентабельність капіталу

5. Відношенням чистого прибутку до середньої вартості інвестиційного капіталу підприємства

- A. рентабельність інвестиційного капіталу
- B. рентабельність матеріальних витрат
- C. рентабельність основних засобів
- D. рентабельність капіталу

Список рекомендованої літератури

Основна

1. Головинов Н.И., Протопопова В.О. Экономика предприятия. Донецк: ДонГУЭТ, 2003. 204 с.
2. Бойчик І.М. Економіка підприємства: підручник. Київ: Кондор, 2016. 378 с.
3. Кривов'язюк І.В. Економічна діагностика: навч. посіб. Київ: Центр учбової літератури, 2013. 450 с.
4. Демченко В. І., Хотомлянський А. Л., Тюріна В.В. Економіка підприємства: навчально-методичний посібник. Донецьк: ТОВ «Технопак», 2012. 207с.
5. Тюріна В. В. Економіка підприємства: конспект лекцій для студентів економічних спеціальностей денної, заочної, дистанційної форм навчання. Маріуполь: ДонДУУ, 2014. 114 с.
6. Економіка підприємства: навч. посіб. / за заг. ред. Л. С. Шевченко. Харків: Нац. ун-т «Юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого», 2011. 208 с.
7. Економіка підприємства: підручник / За заг. Редакцією С.Ф. Покропивного. Вид. 2-ге, перероб. та доп. Київ: КНЕУ, 2011. 451 с.
8. Фролова Л.В., Шаруга Л.В., Бакунов А.А. Экономика предприятия в структурно-логических схемах. Учебное пособие для студентов экономических специальностей. Донецк, ДонГУЭТ, 2005. 173 с.
9. Гетьман О.О., Шаповал В.М. Економіка підприємства: навчальний посібник Київ: Центр учбової літератури, 2010. 488с.
10. Грещак М.П., Колот В.М., Наливайко А.П. Экономика предприятия: учебник / под. общ. ред. С.Ф. Покропивного. Київ: КНЕУ, 2003. 606 с.
11. Фролова Л.В., Шаруга Л.В., Баранцева С.М., Никитенко Е.А. Формализация планово-экономических расчётов к бизнес-плану предприятия: учебное пособие. онецк: ДонГУЭТ. 2003. 197 с.

Інформаційні ресурси

12. <http://www.mms.gov.ua>
13. <http://www.molod-kredit.gov.ua>
14. <http://dss.visti.net/cgi-bin/val.sh>
15. <http://fpu.org.ua/>

Навчальне видання

Лохман Наталя Володимирівна

Гришук Оксана Анатоліївна

Кафедра економіки та бізнесу

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ
«ЕКОНОМІКА ПІДПРИЄМСТВА»**

Формат 60×84/8. Ум. др. арк. 2,75.

Донецький національний університет
економіки і торгівлі
імені Михайла Туган-Барановського
50042, Дніпропетровська обл.,
м. Кривий Ріг, вул. Курчатова, 13.
Свідоцтво суб'єкта видавничої
справи ДК № 4929 від 07.07.2015 р.